NUTA BULLETIN
OFFICIAL JOURNAL OF NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION
Regd. No. MAHBIL/2001/4448 : Postal Registration No. AMT/RNP/078/2021-2023
YEAR : 48) 1st August 2023 (No. of Pages 24) (No : 09

"Due date" आणि "Above date"
या शब्दांचा तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांनी विकृत अर्थ लावल्याने मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अर्धवट अंमलबजावणी या विषयावरील २७ परिच्छेदांचे तपशीलवार टिपण

- प्रा.बी.टी.देशमुख
माजी विधान परिषद सदस्य व महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाचे माजी अध्यक्ष

१ . महाराष्ट्र राज्याचे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक श्री.धनराज माने यांनी दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ रोजी एक आदेश (286/2022) पारित केला. त्या आदेशाचा विषय पुढीलप्रमाणे आहे. :- "**विषय :** याचिका क्र. १९१३/२०१३ महाराष्ट्र फेडरेशन ऑफ युनिव्हर्सिटी अॅण्ड कॉलेज टिचर्स, याचिका क्र. २२९०/२०१५ - बॉम्बे युनिव्हर्सिटी अॅण्ड टिचर्स युनियन, याचिका क्र. २८२५/२०१४ - डॉ.सुभाष अमर सावंत व इतर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन व इतर." **ज्या कामासाठी वेतन दिले जात नाही "ते काम केले नाही" म्हणून वेतन रोखून ठेवले व "ते काम समाधानकारकपणे पार पाडले" तरी सुद्धा रोखून ठेवण्यात आलेले वेतन अदा करण्यात आले नाही. तेंव्हा महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाला मा.उच्च न्यायालयात जावे लागले.**

तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांचा भाबडेपणाचा आदेश

२ . मा.उच्च न्यायालयाच्या मुंबई खंडपीठाने सन २०१३ च्या याचिका क्रमांक १९१३ मध्ये दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजी दिलेल्या आदेशाची (09/2019) अंमलबजावणी करण्यासाठी आपण हा आदेश काढत आहोत असे तत्कालीन संचालकांनी त्या आदेशामध्ये नमूद केलेले आहे. **एक म्हणजे** स्वबुद्धीनुसार वापरलेले शब्द मा. उच्च न्यायालयाच्या न्यायनिर्णयातील शब्द समजून त्यांनी आपल्या या आदेशात घुसाडलेले आहेत. **दुसरे** असे की, न्यायालयाच्या निर्णयात नसलेले शब्द न्यायालयाच्या तोंडी घालण्याचा अश्लाघ्य प्रकार हा आदेश काढतांना त्यांनी केलेला आहे. **तिसरे** असे की, विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांवर सूड बुद्धीने व अन्याय करण्याच्या हेतुने न्यायालयाचा निर्णय आपल्या आदेशात उधृत करतांना **न्यायालयाच्या निर्णयातील महत्त्वपूर्ण शब्द वगळून टाकण्याचा अभद्रपणा त्यांनी केलेला आहे.** ही कृत्ये चोरीचपाटी व उचलेगिरीच्या अपराध स्वरूपाची आहेत. त्यामुळेच यापुढे दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ च्या या आदेशाचा उल्लेख 'भाबडेपणाचा आदेश' असा केलेला आहे. खरे म्हणजे या अपराधी कृत्यांचे स्वरूप लक्षात घेता या आदेशाला भामटेपणाचा आदेश म्हणावा किंवा कसे? याबाबत विचार करण्यात आला. "मराठी शब्द रत्नाकर" या शब्दकोषामध्ये 'भामटा' या शब्दाचा अर्थ "उचल्या, भुट्टेचोर" असा सांगितलेला आहे, हे मुद्दाम नमूद करण्यात येत आहे. परंतु उच्च शिक्षण क्षेत्रातील संचालक हे महत्त्वाचे पद आहे ही बाब लक्षात घेता या आदेशाला 'भाबडेपणाचा आदेश' असेच संबोधण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

३ . मा. मुंबई उच्च न्यायालयाचा दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजीचा आदेश लहान-लहान चार परिच्छेदांचा असून तो शब्दशः पुढीलप्रमाणे आहे.:-

"P.C. : Having heard both sides and finding that issue raised in these Petitions **is resolved at a joint meeting** of all the stakeholders, including the members of the petitioner's association, what remains is to pay the amount equivalent to 71 days salary for the period **which was according to the respondents a strike.**

2. Now, that the issue has been resolved and it is agreed that the pay for this duration has to be released, we direct that in terms of the decision taken in the meeting held on 25/09/2018 (see Minutes of 08/10/2018) amount be released as expeditiously as possible and, in any event, before 30/03/2019. The Writ Petitions are disposed of with these directions."

प्रा.बी.टी.देशमुख,
माजी विधान परिषद सदस्य व महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाचे माजी अध्यक्ष
३, सुबोध कॉलनी, विदर्भ महाविद्यालय रोड, अमरावती - ४४४ ६०४
फो. नं. ०७२१-२५३००८० मो.नं. ९८९०९०९७०१

दिनांक :- १९ जून २०२३

प्रति,
मा. उच्च शिक्षण संचालक
महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

विषय : "Due date" आणि "Above date" या शब्दांचा तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांनी विकृत अर्थ लावल्याने मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अर्धवट अंमलबजावणी" या विषयावरील २७ परिच्छेदांचे तपशीलवार टिपण.

मा. महोदय,

विषयोक्त बाबीवर माहिती देणारे २७ परिच्छेदाचे तपशीलवार टिपण मी आपणास सादर करीत आहे. त्यावर यथोचित विचार होऊन योग्य ती कारवाई व्हावी, अशी विनंती आहे.

आपला विनीत,
प्रा.बी.टी.देशमुख,
माजी विधानपरिषद सदस्य व महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाचे माजी अध्यक्ष

ज्या कामासाठी वेतन दिले जात नाही ''ते काम केले नाही'' म्हणून वेतन रोखून ठेवले व ''ते काम समाधानकारकपणे पार पाडले'' तरी सुद्धा रोखून ठेवण्यात आलेले वेतन अदा करण्यात आले नाही. तेंव्हा महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाला मा.उच्च न्यायालयात जावे लागले.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद १ पहा)

3. All concerned to act on an authenticated copy of this order.

4. If the amount is not released by the above date, it shall carry interest @ 8% p.a. from the due date till the date the same is disbursed."

'संप करण्यात आला होता' ही तत्कालीन संचालकांच्या स्वबुद्धीची निष्पत्ती

४. वस्तुतः "परीक्षेच्या कामावरील बहिष्कार" हा वेगळा आंदोलनाचा प्रकार असून "संप आंदोलन" हा वेगळा आंदोलनाचा प्रकार आहे. भावडेपणाच्या आपल्या या आदेशाच्या पहिल्याच परिच्छेदामध्ये या आंदोलनाचे वर्णन करतांना विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांनी "**या कालावधीत परीक्षांच्या कामकाजावर बहिष्कार घातला होता**" असे जे वर्णन तत्कालीन संचालकांनी केलेले आहे ते यथायोग्यच आहे. मात्र पुढच्याच वाक्यामध्ये "**शासनाशी संबंधित मागण्यांच्या अनुषंगाने परीक्षांच्या कामकाजावर बहिष्कार घालून संप करण्यात आला होता**" असे वर्णन त्यांनी या आदेशात केलेले आहे. वस्तुतः सर्वच अधिकृत कागदपत्रांमध्ये हे "परीक्षेच्या कामावरील बहिष्कार आंदोलन" होते असेच नमूद असतांना त्याला संप आंदोलन संबोधणे हा सरळ सरळ उचलेगिरीचा प्रकार होय.

५. झालेले आंदोलन हे "**परीक्षेच्या कामाशी असहकार आंदोलन**" होते. "**संप आंदोलन**" असे त्याचे स्वरूप अजिबात नव्हते. असे असतांना कायद्याच्या कोणत्याही आधाराशिवाय ७१ दिवसाचे वेतन कापून घेण्यात आले. **विद्यापीठ परीक्षांचे काम हे वेतनदेय कामाचा भाग नाही असे महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघ व मा.मुख्यमंत्र्यांच्या नेतृत्त्वाखाली महाराष्ट्र शासन यांच्यामध्ये दिनांक १५ जुलै १९७७ रोजी जे दुसरे मतैक्यपत्र नोंदविले गेले त्यात नमूद आहे.** उभय पक्षांच्या सहमतीनंतर मा.उच्च न्यायालयात सन १९७६ च्या याचिका क्रमांक २६३० या प्रकरणी सहमती पत्र (Terms of Settlement) दाखल करून शासनाने परीक्षांचे काम हे वेतनदेय कामाचा भाग नाही तर पारिश्रमिक देय काम (Remunerative Work) असेल अशी स्पष्ट भूमिका घेणारा दिनांक २५ ऑक्टोबर १९७७ रोजीचा शासननिर्णय काढला होता. या शासननिर्णयाच्या परिच्छेद x मध्ये तसे स्पष्ट नमूद आहे. ती स्थिती आजही कायम आहे. ही गोष्ट महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने या सन २०१३ च्या याचिका क्रमांक १९१३ द्वारे लक्षात आणून दिली. हे परीक्षा बहिष्कार आंदोलन होते की, संप आंदोलन होते याबाबतची स्थिती कागदोपत्री स्पष्ट असतांना संप केला म्हणून वेतन कापले होते असे आपल्या भावडेपणाच्या आदेशात तत्कालीन संचालकांनी नमूद केल्यामुळे याबाबतची सारीच वस्तुस्थिती समोर आणणे आवश्यक झालेले आहे.

(i) महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या कार्यकारी मंडळाने रविवार, दिनांक १३ जानेवारी २०१३ रोजी मुंबई येथे झालेल्या बैठकीत याबाबतचा ठराव संमत करून तो शासनाकडे पाठविला होता. या ठरावामध्ये "**परीक्षेच्या कामाशी असहकार**" असेच आंदोलनाचे स्वरूप असल्याचे आपल्या याचिकेत नमूद केलेले आहे. **या याचिकेतील एक प्रतिवादी या नात्याने ही गोष्ट मला ठाऊक नव्हती असे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आता म्हणून शकत नाहीत.**

(ii) बेकायदेशीररीत्या वेतन कापून घेण्यासाठी दिनांक ६ मार्च २०१३ रोजी उच्च शिक्षण सचिवांनी जे परिपत्रक काढलेले आहे त्या परिपत्रकामध्ये निरनिराळ्या दहा वेळा आंदोलनाचा उल्लेख "**परीक्षेच्या कामावरील बहिष्कार**" असाच करण्यात आलेला आहे. एकाही ठिकाणी या आंदोलनाविषयी ६ मार्च २०१३ च्या परिपत्रकामध्ये "संप आंदोलन" असा उल्लेख नाही. त्याच परिपत्रकामध्ये "**याबाबतीत कारवाई करण्याचे अधिकार हे विद्यापीठाकडे आहेत**" ही गोष्टसुद्धा नमूद करण्यात आलेली आहे. दिनांक ६ मार्च २०१३ रोजीचे हे परिपत्रक सहपत्र म्हणून या याचिकेच्या कागदपत्रांमध्ये समाविष्ट आहे. **या याचिकेतील एक प्रतिवादी या नात्याने ही गोष्ट मला ठाऊक नव्हती असे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आता म्हणून शकत नाहीत.**

(iii) महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाने मा. मुंबई उच्च न्यायालयामध्ये जी सन २०१३ ची याचिका क्रमांक १९१३ दाखल केली त्यामध्ये सुद्धा सर्वच ठिकाणी "**परीक्षेच्या कामाशी असहकार आंदोलन**" असेच या आंदोलनाचे वर्णन केलेले आहे. **या याचिकेतील एक प्रतिवादी या नात्याने ही गोष्ट मला ठाऊक नव्हती असे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आता म्हणून शकत नाहीत.**

(iv) उच्च शिक्षण सचिव, उच्च शिक्षण संचालक व सहसंचालक यांनी मा.उच्च न्यायालयामध्ये प्रत्युत्तरादाखल प्रतिवादी या नात्याने जे शपथपत्र १४ जून २०१७ रोजी दाखल केले त्यामध्ये सुद्धा कोठेही या आंदोलनाचा उल्लेख "संप आंदोलन" असा न करता सर्वच ठिकाणी "Non-cooperation for performing examination related work" असाच केलेला आहे. **या याचिकेतील शपथपत्र दाखल करणारे एक प्रतिवादी या नात्याने ते शपथपत्र मला ठाऊक नव्हते असे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आता म्हणून शकत नाहीत.**

(v) मा.उच्च व सर्वोच्च न्यायालयामध्ये झालेल्या न्यायिक प्रक्रियेत प्रथम महासंघाने उच्च न्यायालयात दाखल केलेली याचिका, त्यानंतर तेथेच उच्च शिक्षण विभागाने दाखल केलेली पूनर्विलोकन याचिका व त्यानंतर सर्वोच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आलेली SLP यामध्ये कोणत्याही कागदपत्रात शासनातर्फे एकाही ठिकाणी या आंदोलनाचा उल्लेख "संप आंदोलन" असा करण्यात आलेला नाही. तर "Non-cooperation for performing examination related work" असाच करण्यात आलेला आहे. **त्यामुळेच या याचिकांमधील एक वादी किंवा प्रतिवादी या नात्याने ही गोष्ट मला ठाऊक नव्हती असे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आता म्हणून शकत नाहीत.**

न्यायनिर्णयात नसलेले शब्द मा. उच्च न्यायालयाच्या तोंडी घालण्याचा अभद्र प्रकार

६. भावडेपणाच्या आदेशाचे काळजीपूर्वक अवलोकन केल्यास त्या आदेशाच्या पहिल्या परिच्छेदात "हे संप आंदोलन होते" असा संचालकांचा गैरसमज होता असे मानले तरी पुढे याच आदेशात मा.उच्च न्यायालयाने संप काळाचा पगार देण्याचे आदेश दिले असे नमूद करून न्यायालयाने न वापरलेले शब्द न्यायालयाच्या तोंडी घालण्याचा प्रकार हा न्यायालयाचा अवमान तर आहेच पण तो अक्षम्य अपराधसुद्धा आहे. तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांच्या आदेशातील ते शब्द पुढीलप्रमाणे :-

"**मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार संप कालावधीतील वेतन अदा केलेले असून** व्याजाच्या रकमेची अदायगी करणे आवश्यक असल्यामुळे खालील तक्त्यामध्ये नमूद केलेली तरतूद या आदेशान्वये मंजूर करण्यात येत आहे."

७. मा.न्यायालयासमोर दाखल केलेल्या कोणत्याही अधिकृत कागदपत्रांमध्ये संप आंदोलन असा शब्द न वापरता तोंडोतोंडी युक्तिवाद करतांना या आंदोलनाला संप आंदोलन संबोधिले जात आहे ही गोष्ट मा.न्यायमूर्तींच्या लक्षात आल्याशिवाय राहीली नाही. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयामध्ये strike हा शब्द फक्त एकदाच आला असून तोसुद्धा तिरकसपणे वापरण्यात आलेला आहे. "According to respondents, it was a strike" असा हा उल्लेख आहे. "संप करण्यात आला

दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ रोजी संचालकांनी काढलेल्या आदेशात Due date ही चुकीची धरलेली आहे हे स्पष्टपणे दिसून येते. असे करतांना आपल्या या आदेशात मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील एक महत्त्वपूर्ण शब्द गाळून टाकण्याचा घोर अपराध त्यांनी केलेला आहे. अशारीतीने शब्द गाळून टाकणे हे गुन्हेगारी स्वरुपाचे कृत्य आहे.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद १८ पहा)

***एक म्हणजे** स्वबुद्धीनुसार वापरलेले शब्द मा. उच्च न्यायालयाच्या न्यायनिर्णयातील शब्द समजून त्यांनी आपल्या या आदेशात घुसाडलेले आहेत. **दुसरे असे की,** न्यायालयाच्या निर्णयात नसलेले शब्द न्यायालयाच्या तोंडी घालण्याचा अश्लाघ्य प्रकार हा आदेश काढतांना त्यांनी केलेला आहे. **तिसरे असे की,** विद्यापीठीय व महाविद्यालयीन शिक्षकांवर सूड बुद्धीने व अन्याय करण्याच्या हेतुने न्यायालयाचा निर्णय आपल्या आदेशात उधृत करतांना न्यायालयाच्या निर्णयातील महत्त्वपूर्ण शब्द वगळून टाकण्याचा अभद्रपणा त्यांनी केलेला आहे. ही कृत्ये चोरीचपाटी व उचलेगिरीच्या अपराध स्वरूपाची आहेत.*

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद २ पहा)

होता" अशी चुकीची शब्दरचना आपल्या भाबडेपणाच्या आदेशात वापरण्याच्या या प्रकाराचा जेवढा धिक्कार करावा तेवढा थोडाच आहे. उच्च शिक्षण संचालक हे उच्च न्यायालयापासून तर सर्वोच्च न्यायालयापर्यंतच्या न्यायिक प्रक्रियेत वादी तरी होते किंवा प्रतिवादी तरी होते, त्यामुळे त्यांना या सर्व बाबी ठाऊक असतांना न्यायनिर्णयात नसलेली शब्दरचना मा.उच्च न्यायालयाच्या तोंडी घालण्याचा प्रकार हा उचलेगिरीचाच प्रकार म्हणावा लागेल.

८. मा.उच्च न्यायालयाच्या २३ जानेवारी २०१९ रोजीच्या निर्णयावर सर्वोच्च न्यायालयाचे शिक्कामोर्तब झाल्यानंतरसुद्धा याबाबतच्या समग्र आकडेवारीचे महाविद्यालयाकडून तपशील मागविणारे एकही परिपत्रक तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांनी काढलेले नाही. हे त्यांचे मा.उच्च व सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रती अत्यंत अशोभनीय वर्तन होय.

९. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यासाठी जी माहिती मागावयाला पाहिजे होती याचे तपशील पुढीलप्रमाणे नमूद करता येतील.

(i) ७१ दिवसांचे बेकायदेशीरपणे कापलेले वेतन अदा करणेबाबतची रक्कम ही मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यासाठीच्या **एकूण रकमेचा एक भाग म्हणून आपल्याला सांगता येईल.**

(ii) दिनांक ३० मार्च २०१९ च्या आत ७१ दिवसाचे वेतन परत केले नाही तर त्या गलथानपणाबद्दल ८ टक्के दराने त्यावर जादा रक्कम द्यावी लागेल या मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार ८ टक्के जादाची रक्कम परिगणना करून ती रक्कम कापलेल्या ७१ दिवसांच्या वेतनाच्या रकमेमध्ये जोडली पाहिजे. याबाबत संचालक आणि सहसंचालकांच्या कार्यालयाने **परत करण्यात आलेल्या रकमांमध्ये ८ टक्के जादा रक्कम जोडून त्या परत करण्यात आलेल्या आहेत असे प्रमाणित केले पाहिजे किंवा ८ टक्के रक्कम परिगणित करून कपातीवर परतावा दिला पाहिजे.** या आठ टक्के रकमेची परिगणना करतांना मा. उच्च न्यायालयाच्या मुंबई खंडपीठाच्या २३ जानेवारी २०१९ च्या आदेशातील 'Above date' आणि 'Due date' या शब्दांचे तत्कालीन संचालकांनी लावलेले विकृत अर्थ नीट समजावून घेतले पाहिजेत.

(iii) मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यासाठी आणखी महत्त्वाचा भाग म्हणजे या रकमा पाठवित असतांना **वाढीव महागाई भत्त्याच्या रकमा त्यामध्ये समाविष्ट करणे आवश्यक होते. तसे ते करण्यात आलेले नाही.** दिनांक ८ नोव्हेंबर २०१२ रोजी वित्त विभागाने शासननिर्णय (25/2021) निर्गमित केला व १ जुलै २०१२ पासून अनुज्ञेय महागाई भत्त्याचा दर हा ७२ टक्के करण्यात आला व त्याप्रमाणे महागाई भत्ता देणे हे १५ मे २०१३ पर्यंत चालू राहिले. दिनांक १५ मे २०१३ रोजी वित्त विभागाने आणखी एक शासननिर्णय (25/2021) काढला व महागाई भत्त्याचा दर ७२ टक्क्यावरून ८० टक्के करण्यात आला व तो १ जानेवारी २०१३ पासून लागू करण्यात आला. यातून वस्तुस्थिती समोर येते ती अशी की, या ७१ दिवसांचे फेब्रुवारी २०१३ ते मे २०१३ या कालखंडातील वेतन कपात करीत असतांना वेतनामध्ये महागाई भत्त्याची रक्कम ही ७२ टक्के दराने धरण्यात आलेली होती. पुढे ८० टक्के दर लागू करण्यात आला, त्यावेळेला या कालखंडातील वेतनच न देण्याचे एकतर्फी ठरल्यामुळे वाढीव महागाई भत्ता देण्याचा प्रश्न आला नाही. सारांश काय तर **मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे ७१ दिवसांचे बेकायदेशीरपणे कपात केलेले वेतन परत करीत असतांना कापलेले वेतन हे ८० टक्के महागाई भत्त्याच्या दराने कापले होते असे सहसंचालकांनी प्रमाणित केले पाहिजे किंवा सहसंचालकांनी ८ टक्के दराने महागाई भत्त्याची वाढीव रक्कम ही ७२ टक्के दराने कपात केलेल्या वेतनामध्ये जोडली पाहिजे. याबाबतची माहितीच आजपावेतो मागण्यात आलेली नाही.**

(iv) आणखी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे या ७१ दिवसांच्या कालखंडामध्ये ज्या शिक्षकांना प्रोत्साहनपर भत्ता किंवा आश्वासित प्रगती योजनेचे लाभ लागू झालेत त्यांची मूळ वेतन कपात करण्यात आल्यामुळे त्या ७१ दिवसांच्या कालखंडात आश्वासित प्रगती योजनेचे किंवा प्रोत्साहनपर भत्त्याचे लाभ सुद्धा अदा करण्यात आलेले नाहीत. **त्या कालखंडात प्राप्त झालेल्या लाभापोटी प्राप्त होणारी वित्तलब्धी ही ७१ दिवसांच्या अदा केलेल्या वेतनाच्या रकमेमध्ये जोडलेली आहे असे सहसंचालकांनी प्रमाणित केले पाहिजे किंवा त्या कालखंडातील या लाभाच्या वित्तलब्धीची परिगणना करून ती रक्कम कापलेल्या ७१ दिवसांच्या वेतनामध्ये जोडली पाहिजे.**

१०. मा.उच्च न्यायालयाचा निर्णय तर होताच, त्यानंतर शासनाने दिनांक ७ डिसेंबर २०२० रोजी एक शासननिर्णय (8/2021) काढून न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे कारवाई करा असे उच्च शिक्षण संचालकांना आदेशित केले. या गोष्टीला दोन वर्षे पूर्ण झालीत पण त्याबाबीची पूर्णतः अंमलबजावणी अजूनही झालेली नाही. २३ जानेवारी २०१९ चा मा.उच्च न्यायालयाचा निर्णय आहे. या निर्णयाला सर्वोच्च न्यायालयाने स्थगिती दिलेली नसतांना व अशा स्थितीत मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करणे भाग आहे असे मा.मुख्य सचिवांचे, विधी सचिवांचे व वित्त सचिवांचे स्थायी आदेश असतांना मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाला चार वर्षे होत आली तरी त्याची पुरतेपणी अंमलबजावणी झाली नाही. शासनाने शासननिर्णय काढून आदेशित केल्याला दोन वर्षे पूर्ण झालीत तरी त्या आदेशाची संचालक पुरतेपणी अंमलबजावणी करीत नाही. या संचालकांचे करावे तरी काय? असा प्रश्न उच्च शिक्षण क्षेत्राला पडणे स्वाभाविक आहे.

११. अशा परिस्थितीत नुटाच्या आमसभेने रविवार, दिनांक २७ नोव्हेंबर २०२२ रोजीच्या बैठकीत विषय क्रमांक ८४४ अन्वये या उच्च शिक्षण संचालकांच्या हकालपट्टीची मागणी करणारा १० परिच्छेदांचा एक तपशीलवार ठराव (292/2022) संमत केला. त्या ठरावातील दहावा परिच्छेद शब्दशः पुढीलप्रमाणे:-

"ज्यांना मा.उच्च न्यायालयाच्या २३ जानेवारी २०१९ च्या स्वयंस्पष्ट निर्णयातील चार ओळीचा अर्थ समजत नाही, ज्यांना ७ डिसेंबर २०२० च्या शासननिर्णयाच्या पहिल्या परिच्छेदातील एक वाक्यसुद्धा धड वाचता आले नाही किंवा वाचता येत नाही व वाचता आले असेल तर त्यांना त्याचा अर्थ कळत नाही, ज्यांनी ७१ दिवसाच्या बेकायदेशीर वेतनकपातीच्या विरोधात मा.उच्च व मा.सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्षकांच्या बाजूने निर्णय दिलेला असतांना या हजारो शिक्षकांच्या व्यावसायिक जीवनाशी निर्दयीपणे व निर्बुद्धपणे क्रौर्यपूर्ण खेळ मांडलेला आहे, **ज्याला उघडउघडपणे या अपराधाबद्दल उच्च शिक्षण सचिवांनी दोषी धरलेले आहे, अशा उच्च शिक्षण संचालकांची त्या पदावरून ताबडतोब हकालपट्टी करण्यात यावी अशी मागणी करण्यात येत आहे.**"

मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयात नवा शब्द घुसाडण्याच्या दुधाऐवजी एक शब्द वगळण्याच्या ताकावरच संचालकांनी आपली तहान भागविली.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद १९ पहा)

या कालावधीतील व्याजाची ८ % p.a.प्रमाणे परीगणना करून रक्कम रुपये १६,५५,२३,४१६/- अक्षरी रक्कम रुपये सोळा कोटी पंचावन लाख तेविस हजार चारशे सोळा फक्त येवढ्या रकमेची मागणी सोबतच्या प्रपत्रात सादर करण्यात येत आहे.

Due date या शब्दाचा चुकीचा अर्थ लावून उच्च शिक्षण संचालकांनी त्या रकमेमध्ये फार मोठ्या प्रमाणात कपात केली. आपल्या दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशान्वये फक्त ३,६८,९९,९०९ रुपये पाठविले. *(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद १४ पहा)*

(ही फक्त एका सहसंचालकांनी पाठविलेली त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील केलेल्या मागणीची स्थिती आहे.)

"न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करा" असा शासननिर्णय निघाल्यानंतरही तत्कालीन संचालकांची बेपर्वाईची वागणूक

१२. उच्च शिक्षण संचालकांच्या या वर्तनाविषयी उच्च शिक्षण क्षेत्रामध्ये सार्वत्रिक असंतोष व तीव्र चीड निर्माण होण्याची प्रमुख कारणे पुढीलप्रमाणे सांगता येतील. :-

(१) मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यासाठी चारही बाबींची एकत्रित माहिती मिळविण्यासाठी एकही परिपत्रक त्या निर्णयानंतर उच्च शिक्षण संचालकांनी काढले नाही.

(२) दिनांक ७ डिसेंबर २०२० रोजी, हे ७१ दिवसांचे गोठवलेले वेतन, मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे परत करा असा शासननिर्णय निघाल्यानंतरसुद्धा त्यांनी मुद्दाम व उद्धटपणे २०१५ मध्ये दुसऱ्या कामासाठी मागविलेल्या माहितीच्या आधारावर फक्त ७१ दिवसांचे वेतन परत करणारे परिपत्रक दिनांक ९ डिसेंबर २०२० रोजी काढले.

(३) ९ डिसेंबर २०२० चे आदेश काढीत असतांना विलंबाने निर्णयाची अंमलबजावणी करण्याच्या गलथानपणाबद्दल ८ टक्के जादा रक्कम देण्याच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्याचे शासनाचे आदेश असतांना त्यांनी ती बाब उघड उघडपणे टाळली.

(४) मा.उच्च न्यायालयाच्या (सर्वोच्च न्यायालयाने कायम केलेल्या) निर्णयाची इमानेइतबारे अंमलबजावणी करण्याचे उच्च शिक्षण संचालक टाळत असल्यामुळे महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या घटक संघटनांनी अवमान याचिका दाखल कराव्यात असा निर्णय या महासंघाच्या कार्यकारी मंडळाच्या दिनांक ८ मे २०२२ रोजीच्या बैठकीत घेण्यात आला. कोल्हापूरहून सुटा युनिटने याबाबतच्या तयारीचा भाग म्हणून आपल्या अधिवक्त्यामार्फत दिनांक २० जुलै २०२२ रोजी उच्च शिक्षण सचिवांना, संचालक व सहसंचालक उच्च शिक्षण यांना 'लिगल नोटीसेस' पाठविल्या. "**अवमान याचिका दाखल झाल्यावर तुम्ही नागपूर खंडपीठाच्या क्षेत्रातील काही शिक्षकांना विलंबाबद्दल १८ टक्के व्याज अदा केले पण आमचे मात्र ८ टक्के अजून दिलेले नाही**" असे या नोटीस मध्ये नमुद केलेले होते. आणखी त्या नोटीस मध्ये असेही नमूद केलेले होते की, **"Further it is very pertinent to note that the actual amount paid by you regarding this unpaid salary is as per D.A. rate 72% but it is essential to pay D.A. @ 80%. It is crystal clear that you have paid the less salary to my clients."** यावरून उच्च शिक्षण क्षेत्रातील स्थितीची कल्पना येते.

(५) देय दिनांकापासून प्रत्यक्ष दिल्याच्या दिनांकापर्यंत ८ टक्के दराने देय होणारी सहसंचालकांनी काढलेली खरीखुरी रक्कम बाजूला टाकून संचालकांनी उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा स्वतःच्या मनाप्रमाणे चुकीचा अर्थ लावून ही आकडेवारी अंतिम केलेली आहे असे स्पष्टपणे दिसून येते.

१३. उच्च शिक्षण संचालकांनी दिनांक १२ ऑगस्ट २०२२ रोजी आदेश (172/2022) पारित केले व "प्रस्तुत न्यायालयीन प्रकरणी मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याकरिता आपआपल्या विभागातील महाविद्यालयनिहाय तसेच अध्यापकनिहाय **देय दिनांकापासून प्रत्यक्ष वेतन अदायगी झालेल्या दिनांकापर्यंत** 8% p.a. व्याजाच्या रक्कमेची मागणी आजच संचालनालयास सादर करण्यात यावी." असे सहसंचालकांना कळविले. सर्वच विभागाच्या सहसंचालकांनी मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे ८ टक्क्याची रक्कम परिगणित करून संचालकांकडे पाठविली पण संचालकांनी Due date या शब्दाचा त्यांच्या 'जनरल नॉलेज'प्रमाणे चुकीचा अर्थ लावून सहसंचालकांनी पाठविलेल्या रकमांमध्ये फार मोठ्या प्रमाणात कपात केली. याबाबत दाखल करण्यात आलेल्या/येणाऱ्या अवमान याचिका/याचिकांच्या प्रयोजनार्थ याबाबतची सर्व सहसंचालकांनी पाठविलेली माहिती महासंघाच्या सर्व घटक संघटनांनी माहितीच्या अधिकारात मिळविलेली आहे.

१४. उदाहरण म्हणून द्यायचे झाल्यास अमरावतीच्या सहसंचालकांनी दिनांक १८ ऑगस्ट २०२२ रोजी संचालकांना उत्तरादाखल एक पत्र (287/2022) पाठवून या विभागासाठी सोळा कोटी पंचावन लाख तेवीस हजार चारशे सोळा (रू.१६,५५,२३,४१६) रुपयांची मागणी केलेली होती. त्याबाबतचा या पत्रातील मजकूर शब्दशः पुढीलप्रमाणे :-

"वरील विषयाबाबत सविनय सादर करण्यात येते की, संदर्भीय पत्रान्वये उपरोक्त मा.न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याकरीता विभागातील संबंधित शिक्षकांना देय दिनांकापासून प्रत्यक्ष वेतन अदायगी झालेल्या दिनांकापर्यंत ८% p.a. व्याजाच्या रकमेची मागणी करण्यास कळविण्यात आलेले आहे.

त्यानुसार सादर करण्यात येते की, अमरावती विभागातील संबंधित शिक्षक कर्मचारी यांची ७१ दिवसांच्या संपाच्या कालावधीतील (दिनांक ०४.०२.२०१३ ते १०.०५.२०१३) थकबाकीची रक्कम या कार्यालयाचे दिनांक २९.१२.२०२० रोजीचे पत्रान्वये संबंधित महाविद्यालयांच्या वेतनखात्यामध्ये जमा करण्यात आलेली आहे.

त्यानुसार वरील प्रमाणे अदा करण्यात आलेल्या रकमेवर दिनांक ०१.०३.२०१३ (फेब्रुवारी पेड इन मार्च प्रमाणे) ते २८.१२.२०२० **या कालावधीतील व्याजाची ८% p.a. प्रमाणे परीगणना करून रक्कम रुपये १६,५५,२३,४१६/- अक्षरी रक्कम रुपये सोळा कोटी पंचावन लाख तेविस हजार चारशे सोळा फक्त येवढ्या रकमेची मागणी सोबतच्या प्रपत्रात सादर करण्यात येत आहे. तरी माहितीचा स्विकार व्हावा ही विनंती.**"

Due date या शब्दाचा चुकीचा अर्थ लावून उच्च शिक्षण संचालकांनी त्या

रामचंद्र गणपत शिंदे विरुद्ध महाराष्ट्र शासन या प्रकरणात दिनांक १७ ऑगस्ट १९९३ रोजी मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या आपल्या निर्णयाच्या परिच्छेद ६ मध्ये

due date *या शब्दाचा अर्थ*

"In general, the particular day on or before which something must be done to comply with law of contractual obligation."

असा नमूद केलेला आहे.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद १७ पहा)

मा.औरंगाबाद उच्च न्यायालयाच्या या निर्णयाला जळगावच्या सहसंचालकांनी स्थगिती देण्याचा किंवा तो निर्णय रद्द करण्याचा आदेश काढला होता.

म्हणजे काय तर जळगावच्या सहसंचालकांनी मा.सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार या प्रकरणी वापरले असे दिसून येते.

तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक यांनी दिनांक १६ फेब्रुवारी २०२१ रोजी आपणास पाठविलेल्या पत्रामुळे आपण हे आदेश पारित केले अशा अर्थाचे पत्र या सहसंचालकांनी संचालक उच्च शिक्षण यांना त्यानंतर दिनांक ५ जुलै २०२१ रोजी पाठविले.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद २० पहा)

रकमेमध्ये फार मोठ्या प्रमाणात कपात केली. आपल्या दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ च्या आदेशान्वये *(286/2022)* फक्त ३,६८,९९,९०९ रुपये पाठविले. या आदेशात सर्व विभागांना पाठविलेल्या रकमांचे तपशील नमूद असून Due date या शब्दाचा चुकीचा अर्थ लावल्यामुळे सर्वच विभागात सहसंचालकांनी मागणी केलेल्या रकमेत मोठ्या प्रमाणात कापाकापी केलेली आहे. संघटनांशी चर्चा करण्याचा मार्ग त्यांनी बंद केलेला असल्यामुळे याबाबत मा. उच्च न्यायालयातच काय तो निर्णय होईल असे दिसते.

१५. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील चौथा परिच्छेद हा एका वाक्याचा असून त्यामध्ये "Date" हा शब्द वेगवेगळ्या अर्थाने तीन वेळा आलेला आहे. तो चौथा परिच्छेद शब्दशः पुढीलप्रमाणे :- "4. If the amount is not released by the **above date**, it shall carry interest @ 8% p.a. from the **due date** till **the date the same is disbursed."** या तीनही ठिकाणी वापरण्यात आलेल्या date या शब्दाचे काय अर्थ होतात हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे. पूर्व परिच्छेदामध्ये ३० मार्च २०१९ या तारखेपूर्वी तुम्ही हे वेतन परत करा असा मजकूर मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयात आलेला आहे त्याला धरून या वाक्यात **Above date** हा शब्द आलेला आहे.

above date

"If the amount is not released by the **above date,**" यामध्ये वापरण्यात आलेली above date म्हणजे दिनांक ३० मार्च २०१९ ही होय आणि त्याविषयी उभय पक्षामध्ये कोणताही वाद नाही.

till the date the same is disbursed

असा उल्लेख पुढे या वाक्यात असून तेथे date हा शब्द पुन्हा आलेला आहे. या वाक्यामध्ये कापून घेतलेले वेतन ज्या तारखेला प्रत्यक्ष अदा केले गेले ती तारीख म्हणजे शासननिर्णय दिनांक ७ डिसेंबर २०२० रोजी निघाल्यामुळे ही date म्हणजे ७ डिसेंबर २०२० किंवा प्रत्यक्ष रक्कम अदा केल्याची तारीख म्हणजे २९ डिसेंबर २०२० अशी धरण्याबाबत उभयपक्षी कोणताही वाद नाही.

Due date

"it shall carry interest @ 8% p.a. **from the due** date till the date the same is disbursed." या वाक्यातील Due date या शब्दाविषयी तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांच्या विकृत अर्थीकरणामुळे अकारण वाद निर्माण झालेला असून due date पासून तर वेतन अदा करण्याच्या तारखेपर्यंत व्याज द्यावे लागेल या शब्दांचा उच्च शिक्षण संचालकांनी विकृत अर्थ लावलेला असून त्यांच्या या विकृतीमुळे उच्च शिक्षण क्षेत्रात तीव्र असंतोष निर्माण झालेला आहे व अतिशय संतापाचे वातावरण पसरलेले आहे.

१६. बेकायदेशीरपणे कापलेले हे वेतन या शिक्षकांना मिळण्याचा देय दिनांक कोणता होता? तर फेब्रुवारी २०१३, मार्च २०१३, एप्रिल २०१३ व मे २०१३ या महिन्याचे वेतन त्यांना अदा करण्याची Due date मार्च, एप्रिल, मे व जून २०१३ या महिन्यातच येईल हे एखाद्या लहान मुलाला सुद्धा सांगता येईल. या शिक्षकांना देय वेतन नियमित व पूर्णपणे देय दिनांकाला मिळाले पाहिजे यांची जबाबदारी शासननिर्णयाने उच्च शिक्षण संचालकांवर सोपविलेली असून दिनांक २१ सप्टेंबर १९७७ रोजीच्या शासननिर्णयात त्यांच्या या जबाबदारीचे वर्णन पुढीलप्रमाणे केलेले आहे. :-

"The Director of Education (Higher Education), Maharashtra State, Pune, shall be in overall charge of the administration of and supervision over the scheme."

या कामासाठी त्यांना अतिरिक्त अधिकारी व कर्मचारी वर्ग शासनाने मंजूर करून दिला होता व त्याबाबतचा दुसरा शासननिर्णयसुद्धा त्याच दिवशी म्हणजे दिनांक २१ सप्टेंबर १९७७ रोजी निर्गमित झाला होता. उच्च शिक्षण क्षेत्रातील संचालनालयाच्या सर्वोच्च पदी बसलेल्या ज्या उच्च अधिकाऱ्याकडे वेतन व्यवस्थेच्या प्रशासनाची व देखरेखीची कामगिरी शासननिर्णयाने सोपविलेली आहे त्या अधिकाऱ्याला फेब्रुवारी २०१३ च्या देय वेतनाचा देय दिनांक (Due date) कोणता हे कळत नसेल तर उच्च शिक्षण क्षेत्राचे नशिबच फुटले म्हणायचे.

"Due date" या शब्दांचा मा.सर्वोच्च न्यायालयाने ठरवून दिलेला अर्थ

१७. खरे म्हणजे due date या शब्दाचा अर्थ उच्च शिक्षण संचालकांना समजला नाही की त्यांनी जाणूनबूजून शिक्षकांचा छळ करण्याचे ठरविले आहे, हे कळायला मार्ग नाही.

(a) त्यांच्या टेबलवर असलेला महाराष्ट्र शासनाच्या भाषा संचालनालयाने प्रसिद्ध केलेला "शासनव्यवहार कोश" त्यांनी पाहिला असता तर त्यांना 'Due' या शब्दाचा अर्थ 'नियत' असा दिसला असता व त्यामुळे "Due date" या शब्दाचा अर्थ "नियत दिनांक" यापेक्षा वेगळा होत नाही व फेब्रुवारी २०१३ चे देय वेतन अदा करण्याचा नियत दिनांक किंवा देय दिनांक मार्च २०१३ मध्येच असू शकतो हे लक्षात येण्यासाठी फार मोठ्या बुद्धीमत्तेची आवश्यकता नाही.

''शासनाशी संबंधित मागण्यांच्या अनुषंगाने परीक्षांच्या कामकाजावर बहिष्कार घालून संप करण्यात आला होता'' असे वर्णन त्यांनी या आदेशात केलेले आहे. वस्तुतः सर्वच अधिकृत कागदपत्रांमध्ये हे ''परीक्षेच्या कामावरील बहिष्कार आंदोलन'' होते असेच नमूद असतांना त्याला संप आंदोलन संबोधणे हा सरळ सरळ उचलेगिरीचा प्रकार होय.

(तपशीलवार टिपणातील परिच्छेद ४ पहा)

(b) न्यायिक क्षेत्रामध्ये वैधानिक संज्ञाचा अर्थ सांगण्यामध्ये प्रमाणभूत वाङ्मय म्हणून मान्यता पावलेल्या Black's Law Dictionary च्या ११ व्या आवृत्तीच्या पृष्ठ ४९६ वर "Due date" या शब्दाचा अर्थ "The date on which something is supposed to happen, as a matter of requirement." असा सांगितलेला आहे.

(c) रामचंद्र गणपत शिंदे विरुद्ध महाराष्ट्र शासन या प्रकरणात दिनांक १७ ऑगस्ट १९९३ रोजी मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या आपल्या निर्णयाच्या परिच्छेद ६ मध्ये due date या शब्दाचा अर्थ "In general, the particular day on or before which something must be done to comply with law of contractual obligation." असा नमूद केलेला आहे.

मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील शब्द वगळून संचालकांनी काढलेला आदेश

१८. बेकायदेशीरपणे कापलेले ७१ दिवसाचे वेतन मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशात नमूद असलेल्या तारखेपर्यंत अदा न करण्याच्या गलथानपणाबद्दल ८ टक्के दराने द्यावयाच्या व्याजाच्या सहसंचालकांनी कळविलेल्या रकमेत फार मोठी कपात करून कापाकापी केलेल्या रकमा सर्व सहसंचालकांना कळविणाऱ्या दिनांक १७ ऑक्टोबर २०२२ रोजी संचालकांनी काढलेल्या आदेशात Due date ही चुकीची धरलेली आहे हे स्पष्टपणे दिसून येते. असे करतांना आपल्या या आदेशात मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील एक महत्त्वपूर्ण शब्द गाळून टाकण्याचा घोर अपराध त्यांनी केलेला आहे. अशारीतीने शब्द गाळून टाकणे हे गुन्हेगारी स्वरूपाचे कृत्य आहे. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील परिच्छेद ४ शब्दशः पुढीलप्रमाणे आहे. :- "4. If the amount is not released by the above date, it shall carry interest @ 8% p.a. **from the due date till the date** the same is disbursed." दिनांक १७ ऑक्टोबरच्या आपल्या आदेशात उच्च शिक्षण संचालकांनी मा.उच्च न्यायालयाचा संपूर्ण निर्णय उधृत केलेला आहे. तसे करतांना त्यातील "Due date" मधील 'date' हा शब्द वगळून टाकला आहे. तो एक शब्द वगळून उधृत केलेला परिच्छेद ४ पुढीलप्रमाणे आहे. :- "4. If the amount is not released by the above date, it shall carry interest @ 8% p.a. **from the due till the date** the same is disbursed."

न्यायनिर्णयात नवा शब्द घुसाडण्याच्या दुधाऐवजी एक शब्द वगळण्याच्या ताकावरच संचालकांनी आपली तहान भागविली

१९. उच्च शिक्षण संचालकांच्या या हातचलाखीमुळे मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील मुळातल्या Due date या शब्दांची कत्तल करण्यात आली असून मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील **"from the due date till the date"** हे शब्द **"from the due till the date"** असे वाचावे असे संचालकांनी आदेशित केलेले आहे. खरे म्हणजे आपल्या या आदेशात त्यांना due date या शब्दाऐवजी above date असा शब्द वापरावयाचा होता, पण नवीन शब्द घुसाडण्याची त्यांची हिंमत झाली नाही त्यामुळे एक शब्द गाळून टाकण्यावरच त्यांनी समाधान मानले व त्यांच्या हेही लक्षात आले की, मा.न्यायालयाने Date हा शब्द एका वाक्यात तीन ठिकाणी तीन वेगवेगळ्या अर्थाने वापरला. उच्च शिक्षण संचालक काढतात तो अर्थ बाहेर पडायचा असेल तर मा.उच्च न्यायालयानेच आपल्या निर्णयात पॅरा ४ पुढीलप्रमाणे टाकला असता. :- "4. If the amount is not released by the **above date,** it shall carry interest @ 8% p.a. from the **above date** till the date the same is disbursed." पण मा.न्यायालयाने तसे न करता आपल्या आदेशात "4. If the amount is not released by the above date, it shall carry interest @ 8% p.a. from the due date till the date the same is disbursed." **अशी शब्दरचना वापरली त्यामुळे मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयात नवा शब्द घुसाडण्याच्या दुधाऐवजी एक शब्द वगळण्याच्या ताकावरच संचालकांनी आपली तहान भागविली.**

मा. उच्च न्यायालयाच्या आदेशावर स्थगनादेश पारित करणारे संचालक व सहसंचालक

२०. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयातील एखादा शब्द काढून टाकण्याची किंवा एखादा शब्द घुसाडण्याची हिंमत उच्च शिक्षण संचालक कशी काय करू शकतात? असे अनेकांना वाटते. त्यांच्या माहितीसाठी असे नमूद करण्यात येत आहे की, I am the State च्या थाटात वागणारे तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक आपण काहीही करू शकतो या थाटात वावरत होते. आपल्या एका सहसंचालकांच्या मार्फत औरंगाबाद खंडपीठाच्या एका निर्णयाला स्थगिती देण्याचा अभद्र प्रकार त्यांनी घडवून आणला होता. त्याचे तपशील लक्षात घेण्यासारखे आहेत. सहसंचालकांच्या भ्रष्ट आचरणाला कंटाळलेल्या चाळीसगावच्या एका नेट-सेट ग्रस्त शिक्षकाने उच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली. अनेक खंडपीठांनी याबाबत शिक्षकांना अनुकूल असे निर्णय दिलेले असल्यामुळे व हे प्रकरण तत्सम असल्याने मा.उच्च न्यायालयाच्या औरंगाबाद खंडपीठाने दिनांक ०९.०२.२०२१ रोजी या प्रकरणी (W.P.No. 2719 of 2020) निर्णय दिला व याचिकाकर्त्यांना जुनी पेन्शन योजना लागू करण्यात यावी *(188/2021)* अशाप्रकारचे आदेश पारित केले. जळगावच्या सहसंचालकांनी दिनांक १२ मे २०२१ रोजी एक तपशीलवार आदेश *(189/2021)* पारित करून त्या आदेशाच्या पूर्वार्धात मा.औरंगाबाद उच्च न्यायालयाचा निर्णय उधृत केला व शेवटी या शिक्षकाला जुनी पेन्शन योजना लागू करता येणार नाही असे आदेश पारित केले. एका अर्थाने **मा.औरंगाबाद उच्च न्यायालयाच्या या निर्णयाला जळगावच्या सहसंचालकांनी स्थगिती देण्याचा किंवा तो निर्णय रद्द करण्याचा आदेश काढला होता असे म्हणता येईल. म्हणजे काय तर जळगावच्या सहसंचालकांनी मा.सर्वोच्च न्यायालयाचे अधिकार या प्रकरणी वापरले असे दिसून येते.** तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालक यांनी दिनांक १६ फेब्रुवारी २०२१ रोजी आपणास पाठविलेल्या पत्रामुळे आपण हे आदेश पारित केले अशा अर्थाचे पत्र *(214/2021)* या सहसंचालकांनी संचालक उच्च शिक्षण यांना त्यानंतर दिनांक ५ जुलै २०२१ रोजी पाठविले.

२१. आता नव्याने या पदावर आलेल्या मा.उच्च शिक्षण संचालकांसमोर दोन मार्ग उपलब्ध आहेत. पहिला मार्ग असा की, त्यांनी या प्रश्नाबाबत संघटनेच्या पदाधिकाऱ्यांना बोलावून त्यांच्यांशी चर्चा करावी व मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे बेकायदेशीरपणे गोठविलेले ७१ दिवसाचे वेतन परत करतांना मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे कोण कोणत्या रकमा परत करायला पाहिजे होत्या, त्यापैकी प्रत्यक्षात कोणकोणत्या रकमा परत करण्यात आलेल्या आहेत व कोणकोणत्या रकमांचे प्रदान अजून करण्यात आलेले नाही याबाबतीत चर्चा करून मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे सर्व सहसंचालकांच्या कार्यालयाकडून याबाबतची माहिती मागवावी व त्याप्रमाणे कारवाई पूर्ण करावी. संघटनेचे ऐकून घेण्यामध्ये संचालकांच्या कार्यालयाचा फायदा असा असतो की, एकदम चुकीचे व हास्यास्पद आदेश बाहेर पडण्याची वेळ त्यांच्या कार्यालयावर येत नाही. तेव्हा नव्याने आलेल्या उच्च शिक्षण संचालकांनी याबाबतीत संघटनेचे म्हणणे तपशीलवारपणे ऐकून घ्यावे. कारण उच्च न्यायालयाचा निर्णय झालेला आहे, सर्वोच्च न्यायालयाने त्यावर शिक्कामोर्तब केलेले आहे. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्यासाठी शासननिर्णयसुद्धा निर्गमित झालेला आहे व तत्कालीन संचालकांच्या गलथानपणामुळे गेली अनेक वर्षे हा प्रश्न कुजत पडलेला आहे. याबाबतीत अंतिम निर्णय घेण्याचा व त्याची अंमलबजावणी करण्याचा अधिकार हा आज संचालकांनाच प्रदान करण्यात आलेला आहे.

ज्यांना मा.उच्च न्यायालयाच्या २३ जानेवारी २०१९ च्या स्वयंस्पष्ट निर्णयातील चार ओळीचा अर्थ समजत नाही, ज्यांना ७ डिसेंबर २०२० च्या शासननिर्णयाच्या पहिल्या परिच्छेदातील एक वाक्यसुद्धा धड वाचता आले नाही किंवा वाचता येत नाही व वाचता आले असेल तर त्यांना त्याचा अर्थ कळत नाही, ज्यांनी ७१ दिवसाच्या बेकायदेशीर वेतनकपातीच्या विरोधात मा.उच्च व मा.सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्षकांच्या बाजूने निर्णय दिलेला असतांना या हजारो शिक्षकांच्या व्यावसायिक जीवनाशी निर्दयीपणे व निर्बुद्धपणे क्रौर्यपूर्ण खेळ मांडलेला आहे, ज्याला उघडउघडपणे या अपराधाबद्दल उच्च शिक्षण सचिवांनी दोषी धरलेले आहे, अशा उच्च शिक्षण संचालकांची त्या पदावरून ताबडतोब हकालपट्टी करण्यात यावी अशी मागणी करण्यात येत आहे.

(नुटाच्या आमसभेने दिनांक २७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी विषय क्रमांक ८४४ अन्वये संमत केलेल्या ठरावातील परिच्छेद १० पहा)

२२. उपरोक्त मार्गाचा उच्च शिक्षण संचालकांनी स्वीकार केला नाही तर दुसऱ्या मार्गाच्या बाबतीत यापूर्वीच संघटनेच्या पातळीवर याबाबतीत ठाम निर्णय झालेले आहेत. निर्णय असा आहे की, "देय परताव्यापैकी दोन रुपये कमी मिळाले काय किंवा जास्त मिळाले काय हा महत्त्वाचा प्रश्न नसून मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा, मा.सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा, मुख्य सचिवांच्या आदेशाचा, विधी सचिवांच्या आदेशाचा, तसेच वित्त सचिवांच्या आदेशाचा भंग करून तसेच मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्याचा शासननिर्णयाने स्पष्टपणे अधिकार प्रदान केलेला असतांना त्याचा वापर न करता संचालक शिक्षकांना कसे वेठीस धरू पहात आहेत. याबाबतची सारी कागदपत्रे समोर ठेवून मा.उच्च न्यायालयाच्या मार्फत न्याय मिळवून घेण्यात यावा" संघटनांच्या पातळीवर यापूर्वीच हे निर्णय घेण्यात आलेले आहेत.

२३. मा. उच्च न्यायालयाने याबाबतचा निर्णय दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजी दिला. मा.सर्वोच्च न्यायालयाने तो निर्णय कायम केला. मा.उच्च न्यायालयाच्या त्या निर्णयाची अंमलबजावणी करण्याचे आदेश देणारा शासननिर्णय दिनांक ७ डिसेंबर २०२० रोजी निर्गमित करण्यात आला. पण तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांनी त्याची इमानेइतबारे अंमलबजावणी केली नाही. तेव्हा दिनांक २२ जून २०२२ रोजी उच्च शिक्षण विभागाने तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांना पुढील शब्दात सावध केले. :-

"**याचिका क्र. १९१३/२०१३ व इतर याचिकांमध्ये मा.उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी दि. २३.०१.२०१९ रोजी पारित केलेल्या आदेशानुसार कार्यवाही करण्याबाबतचा निर्णय संदर्भाधीन क्र. १ येथील शासन निर्णय दि. ०७.१२.२०२० अन्वये घेण्यात आलेला आहे.** तथापि, शासन निर्णयानुसार कार्यवाही होत नसल्याने शासनाकडे निवेदने प्राप्त झाली होती. सदर निवेदनांच्या अनुषंगाने संदर्भाधीन क्र. २ येथील पत्रान्वये शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार कार्यवाही करण्याच्या सूचना देण्यात आलेल्या आहेत."

२४. इतक्या उपर तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांचे वर्तन दुरुस्त झाले नाही, स्वतः काहीही करावयाचे नाही, मंत्रालयाने आदेश दिल्यावरसुद्धा चुकीची अंमलबजावणी करावयाची व सतत मंत्रालयाला विनाकारण ते मार्गदर्शन मागत राहिले तेव्हा दिनांक १० ऑगस्ट २०२२ च्या पत्रान्वये सचिवांनी त्यांना पुढीलप्रमाणे कळविले :-

"**तथापि, संदर्भाधीन क्र. ३ येथील पत्रान्वये याचिकाकर्ते यांचे वकील मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार व्याजाची रक्कम अदा करण्याबाबत कार्यवाही होत नसल्याने अवमान याचिका दाखल करण्यात येणार असल्याबाबत लिगल नोटीस दिली असल्याचे आपण नमूद केले आहे. त्यानुसार या प्रकरणी शासन स्तरावरून उचित आदेश होण्याची विनंती केली आहे.** त्यानुषंगाने आपले लक्ष **शासननिर्णय दि. ०७.१२.२०२० मधील परि. क्र. १ कडे वेधण्यात येत आहे. सदर परिच्छेदामध्ये मा.उच्च न्यायालयाच्या दि. २३.०१.२०१९ रोजीच्या आदेशानुसार कार्यवाही करण्याच्या स्पष्ट सूचना नमूद ~~(करण्यात)~~ आलेल्या आहेत. मात्र त्यानुसार कार्यवाही न होता याबाबत वारंवार शासनाकडे पत्रव्यवहार होत आहे. शासनस्तरावरून स्पष्ट निर्देश असताना देखील आपल्या स्तरावरून कार्यवाही होत नाही, ही अत्यंत गंभीर बाब आहे. त्यामुळे आपणांस सूचित करण्यात येते की, या प्रकरणी शासन निर्णय दि. ०७.१२.२०२० मधील तरतुदीनुसार आवश्यक ती कार्यवाही आपल्या स्तरावरून करण्यात यावी.**"

याच पत्रान्वये उच्च शिक्षण सचिवांनी तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांना पुढीलप्रमाणे इशारा दिला होता. :-

"**तसेच या प्रकरणी शासन स्तरावरून मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार कार्यवाही करण्याच्या सूचना देऊनही आपल्या स्तरावरून त्याची अंमलबजावणी न झाल्यामुळे अवमान याचिका दाखल झाल्यास त्याची सर्वस्वी जबाबदारी आपली राहील, याची कृपया नोंद घेण्यात यावी.**"

२५. मी मुद्दाम हे तपशीलवार टिपण आपणाकडे पाठविण्याचे कारण असे की, याबाबतचे संपूर्ण अधिकार आता उच्च शिक्षण संचालकांच्याच पातळीवर शासननिर्णयाने सुपुर्द केलेले आहेत. तेव्हा मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे देय असलेल्या चार प्रकारच्या रकमांबाबत कोणत्या रकमा अदा करण्यात आलेल्या आहेत व कोणत्या अजून अदा करावयाच्या आहेत याबाबतची माहिती सर्व विभागीय सहसंचालकांच्या कार्यालयाकडून मागवावी व अवमान याचिका दाखल झाल्यावरच आम्ही पुढची कारवाई करू हा आतापावेतो उच्च शिक्षण संचालनालयाने ऊराशी घट्ट धरून ठेवलेला हट्ट सोडून द्यावा व संघटनेशी चर्चा करून न्यायनिर्णयाची समाधानकारक अंमलबजावणी करावी अशी मी आपणास विनंती करीत आहे.

*****

नुटाच्या आमसभेने दिनांक २७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी संमत केलेला ठराव

विषय क्रमांक ८४४

हजारो शिक्षकांच्या व्यावसायिक जीवनाशी निर्बुद्धपणे व निर्दयीपणे खेळ करणाऱ्या उच्च शिक्षण संचालकांच्या हकालपट्टीची मागणी

कार्यकारी मंडळाने रविवार, दिनांक १६ ऑक्टोबर २०२२ रोजीच्या बैठकीत संमत केलेला व कार्यकारी मंडळाच्या वतीने **डॉ.रवींद्र मुंद्रे** यांनी मांडलेला पुढील प्रस्ताव **विचारात घेण्यात आला व संमत करण्यात आला.**

१. मा.उच्च न्यायालयाच्या २३ जानेवारी २०१९ रोजीच्या निर्णयावर सर्वोच्च न्यायालयाचे शिक्कामोर्तब झाल्यानंतरसुद्धा याबाबतच्या आकडेवारीचे महाविद्यालयाकडून तपशील मागविणारे एकही परिपत्रक उच्च शिक्षण संचालकांनी अथवा सहसंचालकांनी आजपावेतो काढलेले नाही. हे उच्च व सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रती अत्यंत अशोभनीय वर्तन होय.

२. माजी विधानपरिषद सदस्य व महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाचे माजी अध्यक्ष प्रा.बी.टी.देशमुख यांनी दिनांक ११ एप्रिल २०२२ रोजी ६० परिच्छेदांचे एक तपशीलवार टिपण (*111/2022*) महाराष्ट्र राज्याच्या तत्कालीन मा.उच्च शिक्षणमंत्र्यांना (सहसंचालक, उच्च शिक्षण यांच्यामार्फत) सादर केले होते. या तपशीलवार टिपणाच्या परिच्छेद ३६ मध्ये व परिच्छेद ४८ मध्ये मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची (मा.सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्कामोर्तब केलेल्या) अंमलबजावणी करण्यासाठी **कोणत्या चार प्रकारच्या रकमांची माहिती उच्च शिक्षण संचालकांनी मागवायला पाहिजे होती याचे सर्व तपशील नमूद केलेले आहेत.**

३. मा.उच्च न्यायालयाच्या (सर्वोच्च न्यायालयाने कायम केलेल्या) निर्णयाची अंमलबजावणी होत नसल्यामुळे महाराष्ट्र प्राध्यापक महासंघाच्या घटक संघटनांनी अवमान याचिका दाखल करावयात असा निर्णय या महासंघाच्या कार्यकारी मंडळाच्या दिनांक ८ मे २०२२ रोजीच्या बैठकीत घेण्यात आला. कोल्हापूरहून सुटा युनिटने याबाबतच्या तयारीचा भाग म्हणून आपल्या अधिवक्त्यामार्फत दिनांक २० जुलै २०२२ रोजी उच्च शिक्षण सचिवांना, संचालक व सहसंचालक उच्च शिक्षण यांना 'लिगल नोटीसेस' पाठविल्या. "**अवमान याचिका दाखल झाल्यावर तुम्ही नागपूर खंडपीठाच्या क्षेत्रातील काही शिक्षकांना विलंबाबद्दल १८ टक्के व्याज अदा केले पण आमचे मात्र ८ टक्के अजून दिलेले नाही**" असे या नोटीस मध्ये नमुद केलेले आहे. आणखी त्या नोटीस मध्ये असेही नमूद केलेले आहे की, **"Further it is very pertinent to note that the actual amount paid by you regarding this unpaid salary is as per D.A. rate 72% but it is essential to pay D.A. @ 80%. It is crystal clear that you have paid the less salary to my clients."**

४. कोल्हापूरहून ही नोटीस मिळाल्यावर राज्याच्या उच्च शिक्षण सचिवांनी राज्याच्या उच्च शिक्षण संचालकांची चांगलीच कानउघाडणी केलेली आहे. "**दिनांक ७ डिसेंबर २०२० रोजी आम्ही शासननिर्णय निर्गमित केला त्या निर्णयाप्रमाणे तुम्ही रकमा अदा करण्याची कार्यवाही करीत नाही व वारंवार शासनाकडे पत्रव्यवहार करीत आहात**" असे त्या कानउघाडणीमध्ये नमूद केले. "त्यामुळे आपणास सुचित करण्यात येत आहे की, या प्रकरणी दिनांक ७.१२.२०२० रोजीच्या शासननिर्णयातील तरतुदीनुसार आवश्यक ती कार्यवाही आपल्या स्तरावरून करण्यात यावी." "**वारंवार सूचना देऊनही अंमलबजावणी न झाल्यामुळे अवमान याचिका दाखल झाल्यास त्याची सर्व जबाबदारी आपली राहील, याची कृपया नोंद घेण्यात यावी.**" असेही फटकारे उच्च शिक्षण सचिवांनी आपल्या दिनांक १० ऑगस्ट २०२२ च्या आदेशान्वये उच्च शिक्षण संचालकांना लगावलेले आहेत. तरी अजूनही मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे किती रकमा या शिक्षकांना देय आहेत याची माहिती मागणारे एकही परिपत्रक उच्च शिक्षण संचालकांनी काढलेले नाही. उच्च शिक्षण सचिवांनी केलेल्या कानउघाडणीनंतर त्यांनी काढलेले १२ ऑगस्ट २०२२ रोजीचे परिपत्रक अत्यंत असमाधानकारक आहे.

५. उच्च शिक्षण संचालकांनी दिनांक १२ ऑगस्ट २०२२ रोजी सर्व विभागीय सहसंचालकांना एक पत्र पाठवून सूचना दिलेल्या आहेत. "त्यामध्ये दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजीच्या मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्यात यावी असे दिनांक ७.१२.२०२० रोजीच्या शासननिर्णयात स्पष्टपणे नमूद आहे..... त्यानुषंगाने प्रस्तुत न्यायालयीन प्रकरणी मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी करण्याकरिता आपआपल्या विभागातील **महाविद्यालयनिहाय तसेच अध्यापकनिहाय देय दिनांकापासून प्रत्यक्ष वेतन अदायगी झालेल्या दिनांकापर्यंत 8% p.a. व्याजाच्या रक्कमेची मागणी आजच संचालनालयास सादर करण्यात यावी.**" एवढेच नमूद केलेले आहे.

६. उच्च शिक्षण संचालकांनी आजपावेतो या थकबाकीचा भाग असलेल्या चार प्रकारच्या रकमांची एकत्रितरीत्या माहिती न मागितल्यामुळे मा.उच्च न्यायालयाच्या दिनांक २३ जानेवारी २०१९ रोजीच्या निर्णयाची (मा.सर्वोच्च न्यायालयाने कायम केलेला निर्णय) अंमलबजावणी ही उच्च शिक्षण संचालनालयात चेष्टेखोरीची बाब झालेली आहे. आज परिस्थिती अशी आहे की, **उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाप्रमाणे कार्यवाही करा असा मंत्रिमंडळाने निर्णय घेतला,** तसे मा.उच्च शिक्षणमंत्र्यांनी जाहीर केले, त्याप्रमाणे शासननिर्णय निर्गमित झाला. उच्च शिक्षण सचिव उच्च शिक्षण संचालकांना "**त्याप्रमाणे कार्यवाही करा**" असे पत्र पाठवितात. उच्च शिक्षण संचालक सहसंचालक उच्च शिक्षण यांना पत्र पाठवून "**त्याप्रमाणे कार्यवाही करा**" असे सांगतात. ही प्रत्यक्ष रक्कम एकत्रितरीत्या किती अदा करावयाची आहे याबाबतचे एकही परिपत्रक आजपर्यंत निर्गमित झालेले नाही. प्रत्येक 'वर'चा 'खाल'च्याला "**त्याप्रमाणे कारवाई करा**" म्हणून नुसते ढकलून देत आहे. उच्च शिक्षण संचालक तपशीलाबाबत काहीच करीत नसल्यामुळे खालचे सारे सहसंचालक 'काहीही' करीत आहेत.

७. उच्च शिक्षण संचालकांच्या या गलथानपणामुळे उच्च शिक्षण क्षेत्रात सर्वत्र अराजक निर्माण झालेले आहे. मा.उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करणारा शासननिर्णय निर्गमित झाला असला तरी आज वेगवेगळे सहसंचालक वेगवेगळी कारवाई करीत आहेत. एखाद दुसऱ्या सहसंचालकांनी आपल्या पातळीवर फक्त ८ टक्क्याची रक्कम किती होते एवढीच माहिती मागितली. काहींनी माहिती न मागता आपल्याच टेबलवर कॅलक्युलेटरवर माहिती काढून पाठवून दिली. काहींनी कोणतेही परिपत्रक काढले नाही. ७२/८० टक्के महागाई भत्त्याच्या फरकाबाबत हे सर्वजण झोपलेले आहेत असे दिसून येत आहे. "आम्ही ८० टक्के धरूनच रक्कमाची मागणी करीत आहोत" अशी तोंडी माहिती काही 'बाबू'लोक संघटनेच्या पदाधिकाऱ्यांना देत आहेत. 'बाबू' लोकांच्या तोंडी आश्वासनावर संघटना विसंबून राहू शकत नाही, हे ठामपणे नमूद करण्यात येत आहे.

८. संघटनेच्या पदाधिकाऱ्यांनी मेहनतीने गोळा केलेली माहिती असे दर्शविते की, काही शिक्षकांना ८० टक्केप्रमाणे महागाई भत्ता देण्यात आला हे खरे असले तरी बहुसंख्य शिक्षकांना तो ७२ टक्क्याप्रमाणेच अदा करण्यात आला आहे हेही तेवढेच खरे आहे. त्यामुळे याबाबतची अधिकृत माहिती मिळविण्यास उच्च शिक्षण संचालक टाळाटाळ करू शकत नाहीत. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी न करण्याच्या अपराधात उच्च शिक्षण संचालनालय छातीपर्यंत बुडालेले आहेत. **अशी माहिती न मागवून काहींना ८० टक्क्याप्रमाणे व अनेकांना ७२ टक्क्याप्रमाणे परतावा देण्यामुळे भेदभावपूर्ण वागणुकीच्या गाळात हे संचालनालय संपूर्णपणे रुतत आहे याची त्यांना जाणीव करून देण्यात येत आहे. या अराजकाची संपूर्ण जबाबदारी ही उच्च शिक्षण संचालकांचीच आहे. त्यांच्या या गलथानपणाचा तीव्र निषेध करण्यात येत आहे.**

९. उच्च शिक्षण संचालकांचे हे वर्तन **(i)** याबाबत दिनांक २० ऑक्टोबर २०१४ रोजी राज्याच्या मुख्य सचिवांनी काढलेल्या स्थायी आदेशाचा भंग करणारे होय. **(ii)** विधी व न्याय विभागाच्या सचिवांनी दिनांक २ एप्रिल २०१४ रोजी सर्व विभागांसाठी काढलेल्या स्थायी आदेशाचा भंग करणारे होय. **(iii)** राज्याच्या वित्त विभागाच्या सचिवांनी दिनांक २८ ऑक्टोबर २०१४ रोजी काढलेल्या स्थायी आदेशाचा भंग करणारे होय. *(09/2022)* या सर्व स्थायी आदेशांमध्ये सर्व विभागांना असे स्पष्टपणे आदेशित करण्यात आलेले आहे की, उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाला सर्वोच्च न्यायालयाने स्थगनादेश दिलेला नसेल तर उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी करणे अपरिहार्य असते. या स्थायी आदेशांनी उच्च शिक्षण विभागात ही जबाबदारी सहसंचालकांवर सोपविलेली आहे. हे सारे सहसंचालक उच्च शिक्षण संचालकांच्या अधिनस्थ आहेत. असे असतांना **मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयावर सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्कामोर्तब केल्यानंतरसुद्धा व शासननिर्णयाने त्यांना तसे अधिकार दिले असतांनासुद्धा तीन वर्षेपर्यंत उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अंमलबजावणी होत नाही, हे उच्च शिक्षण संचालकांचे अत्यंत घटनाबाह्य व लज्जास्पद वर्तन म्हणावे लागेल.**

१०. ज्यांना मा.उच्च न्यायालयाच्या २३ जानेवारी २०१९ च्या स्वयंस्पष्ट निर्णयातील चार ओळीचा अर्थ समजत नाही, ज्यांना ७ डिसेंबर २०२० च्या शासननिर्णयाच्या पहिल्या परिच्छेदातील एक वाक्यसुद्धा धड वाचता आले नाही किंवा वाचता येत नाही व वाचता आले असेल तर त्यांना त्याचा अर्थ कळत नाही, ज्यांनी ७१ दिवसाच्या बेकायदेशीर वेतनकपातीच्या विरोधात मा.उच्च व मा.सर्वोच्च न्यायालयाने शिक्षकांच्या बाजूने निर्णय दिलेला असतांना या हजारो शिक्षकांच्या व्यावसायिक जीवनाशी निर्दयीपणे व निर्बुद्धपणे क्रौर्यपूर्ण खेळ मांडलेला आहे, **ज्याला उघडउघडपणे या अपराधाबद्दल उच्च शिक्षण सचिवांनी दोषी धरलेले आहे, अशा उच्च शिक्षण संचालकांची त्या पदावरून ताबडतोब हकालपट्टी करण्यात यावी अशी मागणी करण्यात येत आहे.**

NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION

[B.P.T.A.Regn.No.F-1564 & Soc. Regn.- Act Regn.No.MAH/15/73(NGP)]

डॉ. पी. बी. रघुवंशी, अध्यक्ष, नुटा

बुटी प्लॉट, महाजनवाडी समोर, राजापेठ अमरावती मो.नं. ९४२२१५५६०३

दिनांक :- १९.०६.२०२३

प्रति,

मा. उच्च शिक्षण संचालक

महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

विषय : नुटाच्या आमसभेने दिनांक २७ नोव्हेंबर २०२२ रोजी विषय क्रमांक ८४४ अन्वये "हजारो शिक्षकांच्या व्यावसायिक जीवनाशी निर्बुद्धपणे व निर्दयीपणे खेळ करणाऱ्या उच्च शिक्षण संचालकांच्या हकालपट्टीची मागणी" या विषयावर संमत केलेला ठराव.

मा. महोदय,

नुटाच्या आमसभेने विषयोक्त बैठकीत संमत केलेला ठराव सन २०२२ च्या नुटा बुलेटीनच्या पृष्ठ क्रमांक २९२ वर प्रकाशित करण्यात आलेला आहे. तो नुटाच्या www.nuta.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे. सत्वर संदर्भासाठी मी तो सोबत जोडलेला आहे.

सोबतच "Due date" आणि "Above date" या शब्दांचा तत्कालीन उच्च शिक्षण संचालकांनी विकृत अर्थ लावल्याने मा. उच्च न्यायालयाच्या निर्णयाची अर्धवट अंमलबजावणी" या विषयावरील प्रा.बी.टी.देशमुख, माजी वि.प.स. यांचे २७ परिच्छेदांचे एक तपशीलवार टिपण सोबत जोडलेले आहे.

संघटनेच्या शिष्टमंडळाला या विषयावर चर्चा करण्यासाठी आपण वेळ द्यावा व आपण यथोचित कारवाई करावी अशी विनंती आहे.

आपला विनित,

डॉ. पी.बी.रघुवंशी, अध्यक्ष, नुटा

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, २०२० ची राज्यातील अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने गठीत करण्यात आलेल्या सुकाणू समितीच्या शिफारशींनुसार अभ्यासक्रम आराखडा, श्रेयांक आराखडा बाबत सुधारित मार्गदर्शक सूचना.

महाराष्ट्र शासन : उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२२/प्र.क्र.०९/विशि-३/शिकाना मंत्रालय, मुंबई ४०००३२ : दिनांक : २० एप्रिल, २०२३

संदर्भ : (१) शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२२/प्र.क्र.१०५/विशि-३, दि. ०६.१२.२०२२ (२) शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२२/प्र.क्र.०९/विशि-३/शिकाना, दिनांक २६.१२.२०२२

प्रस्तावना

भारताला ज्ञान महासत्ता बनविण्यासाठी, विद्यार्थ्यांमध्ये आवश्यक कौशल्य व ज्ञानप्राप्ती आणि विज्ञान, तंत्रज्ञान, शिक्षण आणि औद्योगिक क्षेत्रामधील मुनष्यबळाची कमतरता दूर करण्यासाठी, भारतातील लोकसंख्येला गुणवत्तापूर्ण शिक्षण, नाविन्यपूर्ण शिक्षण व संशोधनाच्या सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी, भारत सरकारने नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२० लागू केलेले आहे. नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये सर्वांगीण आणि बहुविद्याशाखीय शिक्षण प्रणालीचा अंतर्भाव करण्यात आला असून ज्याचा उद्देश मानवाच्या सर्व क्षमतांचा नैतिक - एकात्मिक पद्धतीने विकास करणे आहे.

दि. २६.०४.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये गठीत करण्यात आलेल्या डॉ.रविंद्र कुलकर्णी, माजी प्र-कुलगुरू, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई यांच्या अध्यक्षतेखालील उपसमितीने सादर केलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने अभ्यासक्रम व श्रेयांक आराखड्या संदर्भात दि. ०६.१२.२०२२ च्या शासन निर्णयान्वये निर्देश जारी करण्यात आले आहेत.

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, २०२० ची राज्यातील अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने गठीत उपसमित्यांच्या अहवालातील शिफारशींच्या अंमलबजावणीसंदर्भात आढावा घेऊन येणाऱ्या अडचणी निवारणासाठी उपाययोजना सुचविण्यासाठी व मार्गदर्शन करणेसाठी दि. २६.१२.२०२२ च्या शासननिर्णयान्वये स्थापन करण्यात आलेल्या सुकाणू समितीने अभ्यासक्रम व श्रेयांक आराखड्यासंदर्भात अंतरिम अहवाल सादर केला होता. सदर अंतरिम अहवालावर दि. १९ व २० एप्रिल, २०२३ रोजी मा. मंत्री, उच्च व तंत्रशिक्षण यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आलेल्या चर्चासत्रामध्ये साधकबाधक चर्चा होऊन सदर अहवालाच्या अनुषंगाने अभ्यासक्रम व श्रेयांक आराखड्याची राज्यामध्ये एकसमान प्रमाणात अंमलबजावणी होण्यासाठी सर्व अकृषि विद्यापीठे, अभिमत विद्यापीठे, स्वयं अर्थसहाय्यित विद्यापीठे व समूह विद्यापीठे आणि सर्व शैक्षणिक संस्थांसाठी सुधारित सुचना व निर्देश जारी करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ पासून पहिल्या टप्प्यात, कला, वाणिज्य आणि विज्ञान शाखेतील पदवी व पदव्युत्तर अभ्यासक्रमांसाठी व इतर अभ्यासक्रमांसाठी (AICTE, PCI, BCI, CoA, NCTE इ. सारख्या नियामक संस्थांची मान्यता आवश्यक असलेले अभ्यासक्रम वगळून) सोबत जोडलेल्या परिशिष्टानुसार, अभ्यासक्रम व श्रेयांक आराखड्या संदर्भात सुधारित निर्देश जारी करण्यात येत असून सदर निर्देशांची वर्ष २०२३-२४ पासून अंमलबजावणी करण्यात यावी.

सदर निर्देश महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम, २०१६ मधील कलम ५ (८१) मधील तरतूदीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

सदर निर्देशांच्या अंमलबजावणीबाबतचा आढावा शासनामार्फत सुकाणू समितीच्या माध्यमातून वेळोवळी घेण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२३०४२०१९२५२६६९०८ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अजित बाविस्कर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक : एनईपी-२०२२/प्र.क्र.०९/विशि-३/शिकाना, दिनांक २० एप्रिल, २०२३ सोबतचे परिशिष्ट

DIRECTIVES (निर्देश)

1. NEP Implementation in First Phase:

The credit and curricular framework is to be made applicable, in the first phase, to the following programs (other than those regulated by AICTE, PCI, BCI, CoA, NCTE etc) with effect from Academic Year 2023-24:

UG: B.A., B.Sc., B.Com. and all Non-AICTE professional UG degree programs.

PG: M.A., M.Sc., M.Com. and all Non-AICTE professional PG degree programs.

2. Credit Framework under Three/Four-Years UG Programme with Multiple Entry and Multiple Exit options:

The structure of the Three/Four-year bachelor's degree programme allows the opportunity to the students to experience the full range of holistic and multidisciplinary education in addition to a focus on the chosen major and minors as per their choices and the feasibility of exploring learning in different institutions. The minimum and maximum credit structure for different levels under the Three/Four -year UG Programme with multiple entry and multiple exit options are as given below:

Credit Framework

Levels	Qualification Title	Credit Requirements		Semester	Year
		Minimum	Maximum		
4.5	UG Certificate	40	44	2	1
5.0	UG Diploma	80	88	4	2
5.5	Three Year Bachelor's Degree	120	132	6	3
6.0	Bachelor's Degree Honours Or Bachelor's Degree Honours with Research	160	176	8	4

(a) Credits offered per Semester will be a Minimum 20 and a Maximum 22. While minimum credits are mandatory as per National Credit Framework, the Universities can evolve the mechanism for providing Semester/ Levelwise credit attainment flexibility within the broad framework.

(b) With effect from Academic Year 2023-24, three years/four years Degree Program will be introduced. Thus, the Fourth year Honours/ Honours with Research program (Level 6.0) will begin with effect from Academic Year 2026-27.

(c) Under four-year UG Degree (Honours with Research), the students will work on a research project or dissertation of 12 credits in the fourth year in the respective Major Subject. The decision regarding the distribution of 12 credits in Semester VII and VIII of fourth year will be taken by Academic Authorities of University/Autonomous Colleges.

(d) The fourth year of the four-year UG programme will not be granted to any such college as 'natural growth'. The affiliated colleges conducting 3-year UG degree programme will seek permission to commence fourth year UG programme as extension by following the prevailing statutory procedures. However, Colleges already having permission and recognition for the PG degree programme along with UG degree programme in the same Major shall be automatically allowed to continue PG degree programme and conduct the fourth year of UG Honors Degree programme without undergoing any additional procedures. Similarly, the colleges with approved PG programme and Ph.D. Research Centre shall be automatically allowed to continue PG Degree programme and start the fourth year of UG Honors with Research Degree programme without undergoing any additional procedures. For students of Colleges running only three year UG Degree Programme, the University shall evolve suitable mechanisms for admission to fourth-year honours program in other Colleges.

(e) The NEP 2020 curriculum framework offers

(i) The flexibility to move from one discipline of study to another;

(ii) The opportunity for learners to choose the courses of their interest in all disciplines;

(iii) The multiple entry and exit options with the award of UG certificate/ UG diploma/ or three-year degree depending upon the number of credits secured;

(iv) The flexibility for learners to move from one institution to another to enable them to have multi and/ or interdisciplinary learning;

(v) The flexibility to switch to alternative modes of learning (offline, ODL, and Online learning, and hybrid modes of learning).

3. Distribution of Credits across Four Years Degree Programmes:

In general, for the four years' bachelor's degree programme, the distribution of credits will be as follows:

(a) Major (Core) Subject comprising Mandatory and Elective Courses:

(i) Minimum 50% of total credits corresponding to Three/Four - year UG Degree- Mandatory Courses offered in all Four years;

(ii) 2 credit course on Major Specific IKS shall be included under Major;

(iii) Elective courses of Major will be offered in the third and/or final year.

(iv) Vocational Skill Courses, Internship/ Apprenticeship, Field Projects, Research Projects connected to Major

(b) Minor Subject: 18-20 Credits

(i) The Minor subjects may be from the different disciplines of the same faculty of DSC Major (Core) or they can be from different faculty altogether.

(ii) The credits of Minor subjects shall be completed in the first three years of UG Programme.

(c) Generic/ Open Elective Courses (OE): 10-12 credits

(i) It is to be offered in I and/or II year

(ii) Faculty-wise baskets of OE shall be prepared by University/Autonomous Colleges.

(iii) OE is to be chosen compulsorily from faculty other than that of the Major.

(d) Vocational and Skill Enhancement Courses (VSEC): 14-16 credits

• Vocational Skill Courses (VSC): 8-10 credits, including Hands on Training corresponding to the Major and/or Minor Subject:

(i) To be offered in first three years;

(ii) Wherever applicable vocational courses will include skills based on advanced laboratory practicals of Major

• Skill Enhancement Courses (SEC) : 06 credits

(i) To be offered in I and II year;

(ii) To be selected from the basket of Skill Courses approved by University/ Autonomous Colleges

(e) Ability Enhancement Courses (AEC), Indian Knowledge System (IKS) and Value Education Courses (VEC): 14 Credits

• AEC: 08 credits

(i) To be offered in I and II year

(ii) English: 04 Credits

(iii) Modern Indian Language: 04 credits

(iv) To be offered from the Basket approved by University /Autonomous College;

The focus for both languages should be on linguistic and communication skills.

• IKS: 2 Credits

(i) To be offered in I Year

(ii) Courses on IKS to be selected from the basket of IKS courses approved by University/ Autonomous Colleges

• VEC: 04 Credits

(i) To be offered in I year

(ii) Value Education Courses (VEC) such as Understanding India, Environmental Science/Education, and Digital and Technological Solutions.

(f) Field Projects/ Internship/ Apprenticeship/ Community Engagement and Service corresponding to the Major (Core) Subject, Co-curricular Courses (CC) and Research Project

• Internship/Apprenticeship corresponding to the Major (Core) Subject: 8 Credits

• Field Projects/Community Engagement and Service corresponding to the Major (Core) Subject: minimum 4-6 credits

■ To be offered in II, and III years of UG Degree Programmes.

• Co-curricular Courses (CC) such as Health and Wellness, Yoga education sports, and fitness, Cultural Activities, NSS/NCC and Fine/ Applied/ Visual/ Performing Arts: 8 credits

■ To be offered in I and/or II year

■ Research Projects: 12 credits

■ To be offered in the final year for 4 year Honours with Research UG Degree

The UGC Regulations, 2021 permit up to 40% of the total courses being offered in a particular programme in a semester through the **Online Learning Courses** offered through the **SWAYAM** platform and/or other State Level Common Platforms which can be developed in due course with the participation of different Universities/ HEIs.

(Illustrative Credit distribution structure for three/ four year Honours/ Honours with Research Degree Programme with Multiple Entry and Exit options is circulated on page 18 of this file)

Abbreviations: Generic/ Open Electives: OE; Vocational Skill and Skill Enhancement Courses: VSEC; Vocational Skill Courses: VSC; Skill Enhancement Courses: SEC; Ability Enhancement Courses: AEC; Indian Knowledge System: IKS; Value Education Courses: VEC; OJT: On Job Training: Internship/ Apprenticeship; Field projects: FP; Community engagement and service: CEP; Co-curricular Courses: CC; RM: Research Methodology; Research Project: RP

Note: The Credit Distribution Table given above is illustrative only. The Universities/ Autonomous Colleges may suitably modify within the broader framework of credit distribution across six verticals.

4. Choice of Major and Minor Subjects/ Discipline

(a) Major (Core) Subject is the discipline or subject of main focus and the degree will be awarded in that discipline/ Subject. Students should secure a minimum 50% of total credits through Core Courses (mandatory courses, electives, vocational courses, Internship/ Field Projects/ Apprenticeship/ Community Engagement Projects, Seminars, and Group Discussion. In addition, Entrepreneurship, IPR and Research Project shall be offered in case of Honours with Research Degree) in Three /Four Years for the award of Major Degree.

(b) Every faculty shall offer different categories of Major (core) Subjects of study:

√ Department Specific Core (DSC)

√ School Specific Core (SSC)

Refer Prof R D Kulkarni Committee Report-Chapter II, section 2.2, P. No. 20-23 for further details on design of different categories of Major/ Core Subjects.

(c) The Steering Committee recommends that to begin with, the SSC concept shall be implemented for the University Campus.

Autonomous Colleges shall have the freedom of choosing between SSC and DSC concepts either fully or faculty wise

The DSC concept shall be implemented at non-autonomous affiliated colleges.

In meantime, the Steering Committee will develop detailed guidelines on the creation of the School structure.

(d) The fourth year of four years honors UG degree shall be identical in structure to the first year of two year PG programmes offered after three year UG programmes.

(e) Students shall select a 'Major (Core) Subject' and a 'Minor Subject' from the lists of various Subject Combinations and Options provided by the State Universities/Autonomous Colleges.

For students of non-autonomous affiliated colleges, these options will be provided by concerned academic authorities of the respective Universities.

For the award of Minor Degree, the student shall declare the choice of the minor stream at the end of the second semester, after exploring various courses.

5. Courses on Indian Knowledge System (IKS)

The concerned academic authorities, while defining the curriculum for modules/ courses on IKS, may take the support of the Indian Knowledge System (IKS) Cell under the Ministry of Education (MoE) at AICTE, New Delhi which is established to promote interdisciplinary research on all aspects of IKS, preserve and disseminate IKS for further research and societal applications. The IKS Cell has established multiple IKS Centers at different Institutes in various parts of the country to act as a catalyst for initiating research, education, and outreach activities. In addition, the list of courses may be developed and offered in online or offline mode by the parent university or the specialized HEIs.

The courses to be developed under the Indian Knowledge Systems (IKS) are as follows

(I) Generic IKS Course: These are expected to contain basic knowledge of the IKS subject. It should contain introductory information to the IKS. The student should be able to acquire a basic knowledge after completion of the course.

(II) Subject Specific IKS Courses: These courses should contain advanced information pertaining to the subject as these will be considered as a part of the major credit. The student should have completed the Generic level as a prerequisite before enrolling in the discipline related course.

The universities may evolve their own IKS subject-related courses.

6. Credit Specifications

As per NCrF, the learner engaged time for 40 credits is 1200 hours.

(i) Theory Courses: A minimum of 15 hours of teaching per credit is required in a semester.

(ii) Laboratory Course: A minimum of 30 hours in laboratory activities per credit is required in a semester.

(iii) Studio activities: Studio activities involve the engagement of students in creative or artistic activities. Every student is engaged in performing a creative activity to obtain a specific outcome. Studio-based activities involve visual- or aesthetic-focused experiential work. A minimum of 30 hours in studio activities per credit in a semester is required.

(iv) Workshop-based activities: Courses involving workshop-based activities require the engagement of students in hands-on activities related to work/vocation or professional practice. Every student is engaged in performing a skill-based activity related to specific learning outcome(s). A minimum of 30 hours of workshop-based activities per credit in a semester is required.

(v) Seminar/ Group Discussion: A minimum of 15 hours of participation in seminar/ Group Discussion activity per credit in a semester is required.

(vi) Internship: Credits for internship shall be one credit per one week of internship (or 30 hours of engagement), subject to a maximum of six credits per Semester. The internship shall be monitored jointly by the faculty and Industry/Organisation Mentor.

(vii) Field-based Learning/ Practices: These are the courses requiring students to participate in field-based learning/projects generally under the supervision of faculty. A minimum of 30 hours of learning activities per credit in a semester is required.

(viii) Community engagement and service: These are the courses requiring students to participate in field-based learning/projects generally under the supervision of faculty. The curricular component of 'community engagement and service' will involve activities that would expose students to the socio-economic issues in society so that the theoretical learnings can be supplemented by actual life experiences to generate solutions to real-life problems. 30 hours of contact time per credit in a semester along with 15 hours of activities such as preparation for community engagement and service, preparation of reports, etc., and independent reading and study. Thus, the total learner engaged time would be 180 hours for a 4-credit course.

7. ABC, Admission System, Multiple Entry and Exit Path and Lateral Entry:

(a) Enrolment of Students and Registration of Colleges on ABC

Steering Committee noted that all State Universities have registered on ABC. Now they must promote all affiliated autonomous colleges to register on ABC. Since Credits awarded to a student for one programmes from an institution may be transferred/redeemed by another institution upon the student's consent through ABC, it is essential that all students should get enrolled on ABC, create ABC ID and share these ABC ID with Academic Institutions where they are enrolled. Credits Earned by the student will reflect in the student ABC account.

(b) Multi-institutional learning permission: The student shall be allowed to earn some credits from the institutions/college other than the Main/ Parent College i.e. a college where students earn all their major credits (more than 50%) including credits for the core subject. Students enrolled in the three/four year degree programmes may avail of other elective credits from two different colleges affiliated to the same University and/ or online courses available within the 40% cap mentioned by UGC.

(c) Multiple Exits: Students will have the flexibility to enter a programme in odd semesters and exit a programme after the successful completion of even semesters as per their future career needs.

√ Students exiting the First Year programme after securing minimum 40 credits will be awarded UG Certificate in the relevant Discipline /Subject provided they secure 4 credits in work based vocational courses or internship / Apprenticeship offered during summer vacation in addition to 6 credits from skill-based courses earned during first and second semester.

√ Students exiting the Second Year Programme after securing minimum 80 credits will be awarded UG Diploma in the relevant Discipline /Subject provided they secure additional 4 credits in skill based vocational courses offered during summer vacation after first year or second year.

√ Students exiting the 3-year UG programme will be awarded UG Degree in the relevant Discipline /Subject upon securing minimum 120 credits.

√ Exit options shall be provided with Certification, Diploma and basic Bachelor's degrees to the students at the end of the second, fourth and sixth semester, respectively, in the four-year degree programme. Students will receive a Bachelor's degree with Honors/ Honors with Research on successfully completing all eight semesters of the UG Programmes either at a stretch or with opted exits and reentries.

(d) Re-entry or Lateral Entry: Students, opting for exits at any level, will have the option to re-enter the programme from where they had left off, in the same or in a different higher education institution within three years of exit and complete the degree programme within the stipulated maximum period of seven years from the date of admission to first year UG. Re-entry at various levels for lateral entrants in academic programmes shall be based on the earned and valid credits as-deposited and accumulated in the Academic Bank of Credits (ABC) through Registered Higher Education Institutions (RHEI) and proficiency test records. Lateral entry into the programme of study leading to the UG Diploma/ Three year UG Degree/ four-year Bachelor's Degree with Honors /Research will be based on the validation of prior learning outcomes achieved and subject to availability based on intake capacity.

(e) Eligibility for admission to the fourth year of four year Honours with Research Degree Programmes as per UGC guidelines: Minimum CGPA of 7.5 or minimum 75% at three year degree.

8. Design of PG / Master's programmes

The Universities/ Autonomous Colleges will have the flexibility to offer the following PG Degree Options:

(a) A two-year PG programme with one exit option for those who have completed the three-year Bachelor's

Degree Programme: Level 6.5, Minimum of 80 and Maximum of 88 credits.

The students, after successful completion of a minimum 40 and maximum of 44 credits in the first year of two-year PG programme may opt for exit. Such students will be awarded the PG Diploma in that relevant subject.

(b) A one-year Master's programme for students who are completing a four-year Bachelor's programme with honours or honours with Research: Level 6.5, minimum of 40 and Maximum of 44 credits.

One Year PG Programme will be introduced by all the Universities with effect from ACADEMIC YEAR 2027-28.

(c) A one-year/two-semester Post-Graduate Diploma programme builds on a three year Bachelor's degree and requires a minimum of 40 and a maximum of 44 credits: Level 6.0

(d) An integrated five-year Master's programme with multiple entry and exit options at different levels e.g., the student may exit at the end of the third year with a Bachelor's degree, with an entry to a Master's programme in another HEI. A 5-year Integrated Bachelor's and Master's programmes shall have minimum of 200 and maximum of 220 credits.

(e) University and Autonomous Institutes will design curriculum for Two Year PG programs – M.Sc., M. A. and M. Com. as per the guidelines of NEP2020 for commencement with effect from Academic Year 2023-24. This will be offered to the students who have completed their 3 years of UG degree programmes. The PG credit framework will have to be modified as per the guidelines which shall be provided in due course of time.

(f) To begin with, in Academic Year 2023 -24, the specializations in PG Programmes will be based on DSC only. The curricular design of first year of twoyear PG Programme will be aligned to that of fourth-year of four year Honors UG Degree Programmes. Research Methodology (aligned with seventh semester of fourth year of Honors and Honors with Research Degree of four year UG Programmes) and Internship of 4 credits (aligned with the eighth semester of the fourth year of Honors Degree of four year UG Programmes) shall be introduced in the first semester and in the second semester, respectively of first year of Two Year PG Programmes. Second Year PG Programmes will include Research Projects of 10-12 Credits divided uniformly over the third and fourth semester.

9. Directives for State Universities and Colleges

(a) Execution as per Statutory Provisions: The Maharashtra Public Universities Act 2016, Sections 32 and 33 (Academic Council), 34 and 35 (Faculty), 36 and 37 (Board of Deans), 38 and 39 (Board of Sub-campuses), 40 and 41(Board of Studies), 42 and 43 (Board of University Departments and Interdisciplinary studies), and 44 (Board of Post-Graduate Education in Colleges), describes the mechanism of curriculum development, upgradation/ revisions and reforms and the course syllabi, course structures and evaluation schemes of various courses so as to ensure that the university becomes a vibrant hub for the promotion of teaching and learning, skill development, research and development, interactions and linkages with industries, cultivation of intellectual property rights and entrepreneurship and incubation of knowledge linked industries. The Autonomous Colleges, in line with UGC Regulations 'UGC (Conferment of Autonomous Status upon Colleges and Measures for Maintenance of Standards in Autonomous Colleges) dated April 03, 2023, can develop new degree programme(s) at undergraduate and postgraduate levels with the approval of the Academic Council of the college and concerned Statutory Council(s), wherever required, provided the nomenclature of the degree is in consonance with UGC Notification. Thus, these statutory authorities are advised accordingly for the execution of rigorous research-based specialization and opportunities for multidisciplinary work and interdisciplinary thinking through the design and implementation of curricular framework with effect from ACADEMIC YEAR 2023-24 for the Graduate, and Master's level Education based on the recommendations given by Steering Committee and Directives issued by Higher and Technical Education Department, Government of Maharashtra.

(b) Learning Outcome Based Curriculum: In accordance with the international best practices and the current recommendations of NHEQF and National Credit Framework, the framework proposes that the number of credits per year for 1200 learning hours will be 40. The Board of Studies (BoS) and Academic Council (AC) of Universities as well as those of Autonomous Colleges shall adopt Learning Outcomes-based Approach to Curriculum Planning and Development, Teaching, Learning, and Assessment Methods and Practices based on Key Qualification Descriptors and Graduate attributes given by NHEQF. In addition, the respective BoS of Universities should initiate the development of learning materials for effective teaching and learning at different levels of the 3/4 years UG Curricular Programme. Accordingly, the Universities should initiate the training of all faculties on the Learning Outcomes-based Approach, promote wider consultation of Industry Peers and Experts in framing the Curriculum and undertake dissemination of the same amongst all stakeholders including Students.

(c) Strengthening of Industry-Academic Linkages: Field projects/ Internship/Apprenticeship/ Community Engagement and Service will have a huge role to play in institutionalizing the Curriculum Framework for Industry-Academia Linkage and to increase the employability of the students. Moreover, Internships/Apprenticeships have an enormous potential to combine work-based learning with theoretical knowledge of related disciplines/ subjects. In view of this, the Universities are advised to strengthen the Industry-Institute Linkages. Universities and Autonomous Colleges shall hold the interactive meetings with representatives of Industry Associations, MSME, Professional Organisations, Banks and Financial Institutions, NGOs, Sector Skill Councils etc for facilitation of involvement of Industries in smooth conduct of Internships/Apprenticeships programmes for all students. To facilitate further, the Steering Committee will hold interactions with representatives of Industry Associations, Professional Organisations, and Sector Skill Councils.

(d) KRA: Besides transformation as Multidisciplinary HEI, the State Universities and their Affiliated Colleges

---

No. 42/15/2022-P&PW(D)/5

GOVERMENT OF INDIA

Ministry of Personnel, P.G. & Pensions

Department of Pension & Pensioners' Welfare

3rd Floor, Lok Nayak Bhawan,

Khan Market, New Delhi-110003

Date : 25th Oct, 2022

OFFICE MEMORANDUM

Sub :- Clarification regarding whether deductions towards commutation are required to be made from family pension for the remaining period in cases where the pensioner dies before the restoration of commuted pension-reg.

In accordance with Rule 5 of CCS (Commutation of Pension) Rules, 1981, a Government servant can commute for a lump-sum payment of an amount not exceeding 40 percent of his pension. Further, in accordance with Rule10-A of CCS (Commutation of Pension) Rules, 1981, the commuted amount of the pension shall be restored on completion of fifteen years from the date of reduction of pension on account of commutation becomes operative in accordance with Rule 6.

2. References/representations have been received in this Department seeking clarification whether deduction towards commutation are required to be made from family pension for the remaining period in cases where the pensioner dies before the restoration of commuted pension.

3. It is clarified that in such cases monthly commuted amount of pension is not required to be deducted from family pension and family pension shall be paid in full without any deduction in this regard.

(Charanjit Taneja)
Under Secretary

(1) All Ministries/Departments of the Government of India (as per standard distribution list) **(2)** C&AG of India, UPSC, etc. as per standard endorsement list.

should undertake the execution of relevant **Key Result Areas (KRA)** as a part of the successful implementation of NEP 2020.

(e) IDP: All Higher Education Institutions (HEIs) will develop an **Institutional Development Plan (IDP)** to assess human resources requirements, in terms of faculty and administrative staff, physical infrastructural facilities, ICT-related technology requirements, Learning infrastructures such as Laboratories, Libraries, CPD requirements, Student Support related areas and Teaching infrastructure as well as the projection of growth and transformations in line with NEP. The HEIs must be committed to the holistic development of students and faculty training and should work on the establishment of a quality learner support system, infrastructure upgradation, and end-to-end digitization.

(f) Sensitization of Stakeholders: The Universities must devise, articulate and execute the rigorous plan for the sensitization of stakeholders in the immediate future on effective implementation of the new curricular framework with effect from Academic Year 2023-24.

10. Action Plan by Universities and Autonomous Colleges with Timelines

(1) Establishment of NEP Implementation Cell at University (headed by PVC) and Autonomous Colleges (headed by Principal): April 30, 2023

(2) Adoption of Govt Regulation and Directions through organisation of Emergent and Special Meeting of the Academic Council -April 30, 2023

(3) Autonomous Colleges to decide and inform to University on the adoption of SSC and/or DSC Major Option- April 30, 2023

(4) To develop, statutorily adopt and release for implementation of faculty-wise Baskets of all 6 verticals viz. - i. Major; ii. Minor; iii. Generic/ Open Elective Courses; iv. Vocational and Skill Enhancement Courses (VSEC); v. Ability Enhancement Courses (AEC), Indian Knowledge System (IKS) and Value Education Courses (VEC); vi. Field projects/ internship/ apprenticeship/ community engagement and service corresponding to the Major Subject, Co-curricular Courses and Research Project and their Combinations to be offered in Mission Mode: May 31, 2023

(5) Sensitization of stakeholders on effective implementation of new curricular framework on a continuous basis till the beginning of Academic Year 2023-24

(6) Submission of ATR on above-mentioned action points within 10 days of the deadline of same to the Directorate of Higher Education, Govt of Maharashtra.

Illustrative Credit distribution structure for three/ four year Honours/ Honours with Research Degree Programme with Multiple Entry and Exit options

Level	Semester	Major		Minor	OE	VSC, SEC (VSEC)	AEC, VEC, IKS	OJT, FP, CEP, CC, RP	Cum. Cr./ Sem.	Degree/ Cum. Cr.
		Mandatory	Electives							
4.5	I	4- 6 (4+2)		-	2+2	VSC:2, SEC:2	AEC:2, VEC:2, IKS:2	CC:2	20-22	UG Certificate 40-44
	II	4- 6 (4+2)		2	2+2	VSC:2, SEC:2	AEC:2, VEC:2	CC:2	20-22	
	Cum Cr.	8-12	-	2	8	4+4	4+4+2	4	40-44	
Exit option: Award of UG Certificate in Major with 40-44 credits and an additional 4 credits core NSQF course/ Internship OR Continue with Major and Minor										
5.0	III	6(4+2)-8(2*4)		4	2	VSC:2,	AEC:2	FP:2 CC:2	20-22	UG Diploma 80-88
	IV	6(4+2)-8(2*4)		4	2	SEC:2	AEC:2	CEP: 2 CC:2	20-22	
	Cum Cr.	20-28		10	12	6+6	8+4+2	8+4	80-88	
Exit option; Award of UG Diploma in Major and Minor with 80-88 credits and an additional 4 credits core NSQF course/ Internship OR Continue with Major and Minor										
5.5	V	8(2*4)-10 (2*4 +2)	4	4-6		VSC: 2-4		FP/ CEP: 2	20-22	UG Degree 120-132
	VI	8(2*4)-10 (2*4 +2)	4	4				OJT :4	20-22	
	Cum Cr.	36-48	8	18-20	12	8-10 +6	8+4+2	8+6+4	120-132	
Exit option: Award of UG Degree in Major with 120-132 credits OR Continue with Major and Minor										
6.0	VII	12-14 (2*4 +2*2 or 3*4+2)	4	RM:4					20-22	UG Honours Degree 160-176
	VIII	12-14 (2*4 +2*2 or 3*4+2)	4					OJT:4	20-22	
	Cum Cr.	60-76	16	18-20 +4	12	8-10 +6	8+4+2	8+6+8	160-176	
Four Year UG Honours Degree in Major and Minor with 160-176 credits										
6.0	VII	8-10 (2*4 +2 or 2*4)	4	RM:4				RP: 4	20-22	UG Honours with Research Degree 160-176
	VIII	8-10 (2*4 +2 or 2*4)	4					RP: 8	20-22	
	Cum Cr.	52-68	16	18-20 +4	12	8-10 +6	8+4+2	8+6+4+12	160-176	
Four Year UG Honours with Research Degree in Major and Minor with 160-176 credits										

RB/RTMNU-2023/CR-431/Edn.3/799

OFFICE OF THE CHANCELLOR, RAJ BHAVAN, MUMBAI

Order in the Petition under Section 105(5) of the Maharashtra Public Universities Act, 2016 - Dr. Shalini Sakharkar, Associate Professor.

Dr.Smt. Shalini Munidra Sakharkar, Associate Professor, Library Science, Bhalerao Science College, Saoner, affiliated to R.T.M. Nagpur University, 27, Swami Samarth Nagari, Pipla Road, Besa, Nagpur-440037**.....Appellant VERSUS (1) The Vice-Chancellor,** Rashtrasant Tukdoji Maharaj Nagpur University, Ravindranath Tagore Marg, Nagpur-440001**......Respondent (2) The Registrar,** Rashtrasant Tukdoji Maharaj Nagpur University, Ravindranath Tagore Marg, Nagpur-440001**......Respondent (3) Dr.Prashant Kadu,** Plot No. 22, Mahalaxmi Housing Society, Beltarodi Road, Manish Nagar, Besa Post Office, Nagpur-400037**......Respondent**

1. Dr. (Smt.) Shalini Sakharkar, Associate Professor (Library Science), RTM Nagpur University, had filed petition dated 19.12.2022 before the Hon'ble Chancellor, under Section 105(5) of the Maharashtra Public Universities Act, 2016, challenging the selection and appointment of Dr.Prashant Shaligramji Kadu as the Dean of the Faculty of Interdisciplinary Studies of the University. By this Office letter dated 15th May 2023, a notice was issued to Dr. Subhash Chaudhari, Dr.Smt. Shalini Sakharkar & Dr. Prashant Kadu to remain present to attend the personal hearing dated 29th May 2023, along with the Registrar of the University, before Hon'ble Chancellor at Raj Bhavan, Mumbai. Accordingly, the hearing took place on 29.05.2023. The Appellant Dr.(Smt.) Shalini Sakharkar and the Respondent Nos. 1, 2 and 3 - Dr.Subhash Chaudhari, Vice-Chancellor, RTM Nagpur University along with Registrar and Dr.Prashant Kadu, Dean, Faculty of Multi-Disciplinary Studies of R.T.M. Nagpur University respectively, were present for the hearing.

2. The Appellant submitted her points which are briefly summarized as follows :

a. As per the provisions of Section 34 of the Maharashtra Public Universities Act, 2016, following four faculties have been stipulated in each University - (i) Faculty of Science and Technology, (ii) Faculty of Commerce and Management, (iii) Faculty of Humanities, (iv) Faculty of Inter-Disciplinary studies. The provisions of section 15 of the MPU Act, 2016 provide for appointments of four Deans for four faculties. The Vice-Chancellor is the appointing Authority. Section 34(1) of the Act, reads as -

"The faculty shall be the principal academic coordinating authority of the university in respect of studies and research in relation to the subjects included in the respective faculty and also in respect of studies and research in multi-faculties".

b. The Respondent No. 1 had issued Direction No. 27 of 2022 prescribing composition of faculties of the University. As per the Direction No. 27/2022, the Faculty of Inter Disciplinary studies includes subjects viz. - (1) Education, (2) Special Education, (3) Physical Education and Recreation, (4) Yoga and Therapy, (5) Performing Arts, (6) Mass Communication (7) Business Communication, (8) Library and Information Science, (9) Retail Management, (10) Acting, (11) Acting (Film and TV) (12) Theatre and Stage Craft, (13) Journalism, (14) Production (Film and TV), (15) Jurisprudence, (16) International Law, (17) Constitutional Law, (18) Civil Law and Procedure, (19) Criminal Law and procedure, (20) Personal Law, (21) Labour studies, (22) Commercial Law.

c. As per Direction No.27/2022 the subject Mechanical Engineering is in the Faculty of Science and Technology while the subject Gandhian Thoughts is in the faculty of Humanities. It is submitted that the Vice-Chancellor (Dr.Subhash R. Chaudhari) had issued another Direction namely Direction No.28/2022. As per the provisions of Direction No.28/2022, the following Boards of Studies have been included in the faculty of Inter-disciplinary Studies:- (i) Education, (ii) Physical Education and Recreation, (iii) Mass Communication, (iv) Library and Information Science & (v) Law.

d. The Respondent Nos. 1 and 2 had published an advertisement dated 29.04.2021 for four posts of Dean of all four faculties. The qualifications were prescribed as under:

"An eminent scholar having a Ph.D. degree in the concerned/allied/relevant discipline and published work of high quality."

दै. 'पुढारी' कोल्हापूर आवृत्ती दिनांक ६ जुलै २०२३

शिक्षण सहसंचालक कठरेंसह तिघांना लाच घेताना पकडले तीस हजार रुपये घेतले;

कोल्हापूर : (पुढारी वृत्तसेवा) विभागीय शिक्षण सहसंचालक कार्यालयातील शिक्षण सहसंचालक डॉ.हेमंत नाना कठरे (वय ४६, रा. अंबाई डिफेन्स, राऊत कॉलनी, कोल्हापूर), कनिष्ठ लिपिक अनिल जोंग (३४, रा.राशिवडे) आणि स्टेनो प्रवीण शिवाजी गुरव (३२, रा.पीरवाडी, ता. करवीर) या तिघांना लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने बुधवारी तीस हजार रुपयांची लाच स्वीकारताना रंगेहाथ पकडले. राजाराम कॉलेजच्या आवारातील शिक्षण सहसंचालक कार्यालयातच ही कारवाई झाली.

कारवाईमुळे शिक्षण क्षेत्रात एकच खळबळ माजली आहे. वादग्रस्त ठरलेल्या शिक्षण सहसंचालक कार्यालयावर झालेली ही पहिलीच कारवाई आहे. डॉ.हेमंत कठरे यांच्याकडे शिक्षण सहसंचालकपदाचा अतिरिक्त कार्यभार सोपविला होता. डॉ.कठरे हे राजाराम महाविद्यालयात सहयोगी प्राध्यापक आहेत. त्यांच्याकडे ४ मे २०२३ रोजी सहसंचालकपदाचा अतिरिक्त कार्यभार सोपविण्यात आला. कठरे यांनी १४ जुलै २०२१ ते १३ जानेवारी २०२३ या कालावधीतही शिक्षण सहसंचालकपदाचा कार्यभार सांभाळला होता. मार्च-एप्रिल २०२३ मध्ये कोल्हापूर, सांगली, सातारा जिल्ह्यांतील विविध सिनिअर महाविद्यालयांत प्राध्यापक भरती झाली होती. या भरती प्रकरणात लाखो रुपयांची लाच घेतल्याच्या तक्रारी झाल्या होत्या. या प्रक्रियेवर योग्य पर्यवेक्षकीय नियंत्रण नसल्याचा आक्षेप ठेवत तत्कालीन शिक्षण सहसंचालक राजेसाहेब मारडकर यांची अन्यत्र बदली केली होती. त्यामुळे रिक्त झालेल्या शिक्षण सहसंचालकपदाचा अतिरिक्त कार्यभार डॉ.कठरे यांच्याकडे सोपविला होता. कासेगाव येथील डायनो इन्स्टिट्यूट ऑफ हॉटेल मॅनेजमेंट अँड रिसर्च सेंटर या संस्थेअंतर्गत नव्याने सुरू करण्यात येणाऱ्या दोन वेगवेगळ्या हॉटेल मॅनेजमेंट कोर्सेसकरिता आवश्यक त्या सोयीसुविधा आहेत किंवा कसे याची तपासणी करून प्रमाणपत्र देण्यासाठी कठरे यांनी पन्नास हजार रुपयांची लाच मागितली होती. त्यामुळे या संस्थेचे अध्यक्ष अनिल सुभाष माने (रा.कासेगाव) यांनी याबाबतची तक्रार लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाकडे केली होती. त्यानुसार हा सापळा रचण्यात आला होता. संबंधितांमध्ये झालेल्या तडजोडीअंती तीस हजार रुपये देण्याचे निश्चित झाले होते. तक्रारदाराकडून तीस हजार रुपये स्वीकारताना कारवाई झाली. पोलिस उपअधीक्षक सरदार नाळे, हेड कॉन्स्टेबल प्रकाश भंडारे, विकास माने, सुनील घोसाळकर, पोलिस कॉन्स्टेबल रुपेश माने, मयूर देसाई, संदीप पवार, उदय पाटील यांच्या पथकाने ही कारवाई केली.

मी आतापर्यंत अनेक लाचखोर अधिकारी, कर्मचारी यांच्याविरोधात १४९ तक्रारी केल्या आहेत. लाचखोरीची ही वृत्ती संपवायची असेल, तर प्रत्येकाने लाचखोरांविरोधात तक्रारी करण्याचे धाडस दाखविले पाहिजे. तरच मोठमोठे अधिकारीही कारवाईच्या जाळ्यात सापडतील आणि हे प्रकार थांबतील. **- अनिल माने, तक्रारदार**

The term concerned/allied/relevant discipline has a specific connotation with reference to the subjects/ disciplines covered under the respective faculty. The Deans in the faculties of (a) Science and Technology (b) Commerce and Management and (c) Humanities were appointed specifically who had Ph.D. degree in the concerned/allied/relevant discipline.

d. The Respondent No.1 (the Vice Chancellor) did not ensure the appointment of the Dean of the Faculty of Interdisciplinary Studies even though eligible candidates were available for selection. Respondent No.1 was interested to ensure the appointment of a favoured candidate that too the person belonging to the Faculty of Science and Technology as the Dean of the faculty of Interdisciplinary Studies, In the most deliberate and preplanned fashion the qualifications for the said post were prescribed as under —

"An eminent scholar having a Ph.D. degree in any discipline and published work of high standard."

The term Ph.D. degree in "Concerned/allied/relevant discipline" was not incorporated.

e. The Appellant was fully eligible and qualified as the petitioner had M.Lib. degree and Ph.D. in Library and Information Science, which is one of the disciplines included in the Faculty of Inter-disciplinary Studies. The Appellant was complying with all other eligibility criteria and had applied for the post. The interviews were fixed on 08.12.2022. The call letter dated 16.11.2022 issued by Respondent No. 2 to the Appellant. Respondent No. 3 was also a candidate who had appeared for the interviews held on 08.11.2022. Only two candidates were called for the interviews.

f. Though the Appellant is having M.Lib. degree and Ph.D. in Library and Information Science and working as Librarian. As per UGC Norms, the Librarian is considered to be equivalent to the post of Professor in the University and colleges.

g. The Respondent No. 3 has qualifications and other particulars as under - a) M.E. (Mechanical Engineering), b) Ph.D. (Mechanical Engineering), c) M.A.- Gandhian Thoughts, d) Entire teaching experience as Teacher in Mechanical Engineering, e) Was the Principal of Abha Gaikwad College of Engineering and Technology, Nagpur.

h. The Respondent No. 3 was selected for the post of Dean of Inter- disciplinary Studies and has been appointed by Respondent No.1 as per order dated 13.12.2022. The Appellant submitted that Respondent No. 3 has been appointed in the most illegal fashion and in the most predetermined manner by respondent No. 2 in blatant violation of statutory provisions. Hence, the selection and appointment of Respondent No. 3 as the Dean of Interdisciplinary studies is challenged in the present petition. The petition has been submitted under Section 105(5) of the MPU Act, 2016, which reads as :-

"In case of appointment to the post referred to in sub-section (1), if, on petition by any person directly affected, or *suo motu,* the Chancellor, after making or having made such inquiries or obtaining or having obtained such explanations, including explanations from the person whose appointments are likely to be affected, as may be or may have been necessary, made by any authority or officer of the university at any time was not in accordance with the law at that time in force, the Chancellor, may, by order, notwithstanding anything contained in the contract relating to the conditions of service of such person, direct the Vice-Chancellor to terminate his appointment after giving him one month's notice or one month's salary in lieu of such notice, and the Vice-Chancellor shall forthwith comply and take steps for a fresh selection to be made. The person whose appointment has been so terminated shall be eligible to apply again for the same post".

3. The Respondent Vice Chancellor, Dr Subhash Chaudhari, submitted:

(i) The Appellant Dr. (Smt.) Shalini Sakharkar is a Librarian working as such in a college, namely Bhalerao Science College, Saoner. During the interview, it was discussed that as per the G.R. of Govt. of Maharashtra dated 08.03.2019, Clause II and earlier GR regarding designation of Teachers, Librarians and Physical Education Directors, Designation of Professor is permissible only for teachers, whereas Librarians are not entitled for the designation of Professor, and thus, in fact no Librarian of a college or University is eligible for being appointed as a 'Dean' for which qualification prescribed under Section 15(4) is "qualified to be appointed as a Professor or Principal" is prescribed.

(ii) It is also true to say that the Appellant (Dr. (Smt.) Shalini Sakharkar) was called for the interview as her application by the Scrutiny Committee was cleared and found eligible for calling for interview. The Appellant duly appeared for the said interview.

(iii) The fact of having some subjects mentioned in the Faculty of Inter-disciplinary Studies in only because the very nature of these courses are of inter-disciplinary in nature but this does not mean that the function of inter-disciplinary studies is restricted and confined only to the subjects mentioned in the Faculty of Inter-disciplinary Studies.

(iv) Section 2(35) of the MPU Act, 2016, as "inter-disciplinary studies" means the combined academic studies and research in different disciplines as prescribed by statutes". Thus, a dean of Inter-disciplinary Studies

दै. 'लोकमत' दिनांक ६ जुलै २०२३

सहसंचालक कठरेसह तिघेजण एसीबीच्या जाळ्यात ३० हजारांची लाच घेताना अटक; स्टेनोग्राफर, लिपिकाचाही समावेश

कोल्हापूर : (लोकमत न्यूज नेटवर्क) शिक्षण संस्थेत नव्याने सुरू केल्या जाणाऱ्या हॉटेल मॅनेजमेंट कोर्ससाठी आवश्यक सुविधा असल्याचे प्रमाणपत्र देण्यासाठी ३० हजार रुपयांची लाच स्वीकारताना विभागीय शिक्षण सहसंचालक हेमंत नाना कठरे (वय ४६, सध्या रा. अंबाई डिफेन्स, कोल्हापूर, मूळ रा.पाचवड ता.खटाव जि.सातारा) याच्यासह तिघांना लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाच्या पथकाने रंगेहाथ पकडले. बुधवारी (दि.५) दुपारी सहसंचालक कार्यालयात ही कारवाई झाली.

कठरे याच्यासह स्टेनोग्राफर प्रवीण शिवाजी गुरव (वय ३२, सध्या रा.पीरवाडी, ता.करवीर, मूळ रा.महमंदापूर, ता.भुदरगड) आणि कनिष्ठ लिपिक अनिल दिनकर जोंग (वय ३४, रा.राशिवडे, ता.राधानगरी) या तिघांना अटक झाली. लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाचे उपाधीक्षक सरदार नाळे यांनी दिलेल्या माहितीनुसार, सांगली जिल्ह्यातील तक्रारदारांना त्यांच्या शिक्षण संस्थेत हॉटेल मॅनेजमेंट कोर्स सुरू करायचा होता. त्यासाठी कॉलेजमध्ये आवश्यक मूलभूत सुविधा उपलब्ध असल्याचे प्रमाणपत्र देण्यासाठी सहसंचालक कठरे याने ५० हजार रुपयांच्या लाचेची मागणी केली होती. दोन दिवसांपूर्वी याबाबतची तक्रार लाचलुचपत प्रतिबंधक कार्यालयात आली.

तक्रारीची खातरजमा केल्यानंतर उपाधीक्षक नाळे यांनी बुधवारी दुपारी सहसंचालक कार्यालयात सापळा रचून ३० हजार रुपयांची लाच स्वीकारताना कनिष्ठ लिपिक जोंग याला पकडले. या रकमेची मागणी सहसंचालक कठरे आणि स्टेनोग्राफर गुरव यांनी केल्याचे स्पष्ट होताच तिघांना अटक केली. उपअधीक्षक नाळे यांच्यासह प्रकाश भंडारे, विकास माने, सुनील घोसाळकर, रुपेश माने, मयूर देसाई, संदीप पवार, उदय पाटील यांनी कारवाई केली.

संशयितांच्या घरांची झडती : कठरे यांच्या मूळ गावात पाचवड येथे सातारा येथील लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने घराची झडती घेतली.

अंबाई डिफेन्स येथील घराच्या झडतीचे काम रात्री उशिरापर्यंत सुरू होते. गुरव आणि जोंग यांच्याही घरांची झडती घेतल्याचे उपअधीक्षक नाळे यांनी सांगितले.

कारवाईने शैक्षणिक वर्तुळात खळबळ : कठरे हा मे २०२३ मध्ये सहसंचालक पदावर रुजू झाला होता. यापूर्वीही त्याने या कार्यालयात काम केले आहे. मात्र, अनेक प्रकरणांमध्ये त्याने मोठे ढपले मारल्याची चर्चा सुरू आहे. थेट सहसंचालकच लाचखोरीच्या कारवाईत सापडल्याने शैक्षणिक वर्तुळात खळबळ उडाली आहे.

is duty bound to promote Inter-disciplinary research in the University and as such his qualification cannot be restricted or confined only to the subjects mentioned in the list of subjects mentioned as a subject in the Faculty of Inter-disciplinary Studies.

(v) The qualification for the post of Dean is prescribed under Section 15(4) of the MPU Act, 2016 as "the qualification and experience of the Professor or Principal having aggregate minimum teaching or research experience of not less than fifteen years. Here no specific discipline or field is mentioned. Whatever is not specifically excluded cannot be presumed to be excluded under the law.

4. The Respondent number two, Dr. Prashant Kadu submitted as under:-

(a) With that reference to RTM Nagpur University, advertisement No. RTMNU/GA/723, dated 13.06.2022, he had applied for the post of Dean, faculty of Interdisciplinary Studies, as I fulfilled all given eligibility criteria. The University, after scrutinizing his application, issued an interview call letter, Ref. No. RTMNU/GA/SSC/997, dated 16 November, 2022, (Annexure - 2) to him to appear before the selection committee for the interview of the said post. Accordingly, he appeared for the interview before the duly constituted selection committee. He mentioned his qualifications in his submission -

(i) B.E. (Mech.) - Faculty of Science & Technology.

(ii) M. Tech (Machine Design) - Faculty of Science & Technology.

(ili) B.A. (Political Science)- Faculty of Humanities

(iv) M.A. (Gandhian Thoughts) - Faculty of Humanities.

(v) Ph.D. - Faculty of Science & Technology. Thus, he is the student of interdisciplinary studies.

As per Appointment Order No. Estt/1-21/K/N/1210, dated 13th December, 2022 from RTM Nagpur University he had joined the RTM Nagpur University, as a Dean, Faculty of Interdisciplinary studies on 13th December, 2022.

(b) He submitted that as he is working on the said post since 13.05.2023, after leaving his earlier job of Principal, Abha Gaikwad-Pail College of Engineering, Nagpur, if any adverse decision is taken against him, this will be resulting into hardship and an injustice will be caused to him for absolutely no fault on his part. Hence, he requested to consider this submission and dismiss the petition filled by Dr. (Smt.) Shalini Munindra Sakharkar.

5. During the hearing, the Vice Chancellor (Respondent No. 1) said that the University published the advertisement for the post of Dean, Faculty of Inter-Disciplinary studies twice. But the University could not get fit candidates. Therefore, the University made the change in the advertisement for any discipline instead of concerned/allied/relevant discipline. He also submitted that the Librarians are not entitled for the designation of Professor. As per UGC norms, it is not considered as Associate Professor. He also mentioned that the decision to change the qualification was taken by the Academic Council in lieu that University was not getting any fit candidate for the post.

However, the Appellant (Dr. (Smt.) Shalini Sakharkar) replied that Librarian is considered as teaching faculty as per the UGC norms. She is having M.Lib. degree and Ph.D. in Library and Information Science and working as Librarian. As per UGC Norms, the Librarian is considered to be equivalent to the post of Professor in the University and colleges. Her API scores are also calculated. The API score of Dr. Sakharkar is 413.

After going through the documents submitted by Dr. (Smt) Shalini Sakharkar, Vice Chancellor, RTMNU and Dr. Prashant Kadu and hearing all of them in detail, it is observed that -

(a) The University had published the advertisement dated 29.04.2021 for four posts of Dean of all four

दै. 'सकाळ' दिनांक ६ जुलै २०२३

कारवाईचा धाक नाही; धडक मोहीम राबविल्यास आणखी 'मासे' सापडतील 'उच्च शिक्षण'मध्ये टक्केवारीची कीड

कोल्हापूर, ता. ५ : (सकाळ वृत्तसेवा) वेतननिश्चिती, पदोन्नतीचे लाभ, वैद्यकीय बिले आदींचे प्रस्ताव मंजुरीसाठी अडवणूक केली जाते. या मंजुरीसाठी पैशांची मागणी केली जाते, अशी तक्रार काही सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांनी लोकप्रतिनिधींनी घेतलेल्या बैठकीवेळी केली. मात्र, त्यावर कडक कारवाईचा धाक नसल्याने कोल्हापूर विभागीय उच्च शिक्षण सहसंचालक कार्यालयात टक्केवारीची कीड वाढली आहे. तिला रोखण्यासाठी लाच मागणाऱ्यांना लगाम घालण्यासाठी ठोस कारवाईची मागणी शिक्षक, कर्मचाऱ्यांनी केली.

गेल्या तीन वर्षांत आमदार प्रकाश आबिटकर यांनी घेतलेली बैठक आणि तत्कालीन उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री उदय सामंत यांनी शिवाजी विद्यापीठात राबविलेल्या मंत्रालय आपल्या दारी उपक्रमात शिक्षक, कर्मचाऱ्यांनी या विभागीय उच्च शिक्षण सहसंचालक कार्यालयातील कारभाराचा पंचनामा केला. नियुक्तीपासून सेवानिवृत्तीपर्यंतच्या विविध कामांसाठी या कार्यालयात आर्थिक स्वरूपातील मागणी होत असल्याच्या तक्रारी काही संघटनांनी केल्या. गेल्या दीड महिन्यांपूर्वी सहाय्यक प्राध्यापक भरतीच्या प्रक्रियेत आर्थिक वाटाघाटी झाल्याच्या तक्रारी झाल्या. पण, त्यावर उच्च शिक्षण विभागाने सखोल चौकशी करून कडक कारवाईचे पाऊल उचलले असते, तर लाच मागणाऱ्यांवर धाक निर्माण झाला असता. मात्र, अशी कारवाई होत नसल्याने टक्केवारीच्या माध्यमातून शिक्षक, कर्मचाऱ्यांची लूट होते. लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने शिक्षण सहसंचालक कार्यालयात केलेल्या कारवाईच्या पार्श्वभूमीवर उच्च शिक्षण विभागाने धडक मोहीम राबविल्यास आणखी मासे सापडतील, अशी प्रतिक्रिया शिक्षक, कर्मचाऱ्यांनी व्यक्त केली.

तरच, प्रस्तावाची फाईल पुढे सरकते : शिवाजी विद्यापीठाच्या परिक्षेत्रातील १३३ अनुदानित महाविद्यालयांतील आणि विद्यापीठातील शिक्षक, शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या नियुक्ती ते सेवानिवृत्तीपर्यंतच्या विविध प्रस्तावांच्या शासन मंजुरीचे काम या कोल्हापूर विभागीय उच्च शिक्षण सहसंचालक कार्यालयातून चालते. त्यात वेतनदेयकात नाव समाविष्ट करणे, वेतन निश्चिती, पदोन्नतीचा लाभ, सेवानिवृत्तीची प्रकरणे, वैद्यकीय बिले, भविष्य निर्वाहनिधीचा परतावा अथवा ना परतावा रक्कम देणे, आदींचा समावेश आहे. या प्रत्येक कामासाठी या कार्यालयात टक्केवारी ठरली आहे. या टक्केवारीची रक्कम ५ ते २५ हजारापर्यंत आहे. ही टक्केवारी दिल्याशिवाय प्रस्तावाची फाईल पुढे सरकत नसल्याचे काही शिक्षक, कर्मचाऱ्यांनी सांगितले.

शिक्षक, कर्मचाऱ्यांतील भीतीने टक्केवारीला खतपाणी : वेतन असो की पेन्शन हे सर्व आर्थिक बाबींशी निगडीत असल्याने संबंधित प्रस्ताव लवकर मंजूर करून घेण्याची अधिकतर शिक्षक, कर्मचाऱ्यांना घाई असते. काही त्रुटी दाखवून आपला प्रस्ताव प्रलंबित ठेवला जाईल, अशी भिती त्यांच्यामध्ये असते. या स्वरूपातील घाई, भीतीने लाच मागणाऱ्यांचे धाडस वाढत आहे. टक्केवारीची कीड फोफावण्यास त्यामुळे खतपाणी मिळत आहे.

या कार्यालयात प्रस्तावांची अडवणूक होत असल्याबाबतच्या तक्रारी 'सुटा'ने वारंवार सहसंचालकांकडे केल्या. पण, त्याची दखल त्यांनी आणि शासनाने गांभीर्याने घेतली नाही. त्याचा परिणाम या कार्यालयात टक्केवारी घेण्याचे प्रमाण वाढले आहे. **- डॉ.डी.एन.पाटील, अधिसभा सदस्य, शिवाजी विद्यापीठ**

प्रस्ताव मंजुरीसाठी पैशांची मागणी होणे अत्यंत चुकीचे आहे. या कार्यालयात फोफावलेल्या टक्केवारीच्या किडीचा उच्च शिक्षण विभागाने लवकर बंदोबस्त करावा. त्यासाठी व्यापक मोहीम राबवावी. अन्यथा तीव्र आंदोलन करण्यात येईल. **- मिलिंद भोसले, अध्यक्ष, शिवाजी विद्यापीठ सेवक संघ**

faculties. Again on 18.10.2021, Vice Chancellor published advertisement for the post of Dean, Faculty of Inter-disciplinary Studies. The qualifications were prescribed in the advertisement as - "An eminent scholar having a Ph.D. degree in the concerned / allied / relevant discipline". The Academic Council in its meeting held on 4th March 2022, has resolved that "a person belonging to any faculty be considered eligible for the post of Dean of Inter-disciplinary Studies in accordance with the definition mentioned in Section 2(35) of the Act, provided he/she qualifies as per the provisions of relevant Statute." Accordingly, for the third time, new advertisement was published by the University, the qualifications for the said post were prescribed as - "An eminent scholar having a Ph.D. degree in the any discipline".

(b) As per Section 15(4) of the Act, the requisite qualification and experience for the purpose of selection of the Dean shall be the qualification and experience of the Professor or Principal having aggregate minimum teaching or research experience of not less than fifteen years.

(c) Section 15(1) of the Act, states that there shall be a Dean for each faculty. Section 34(1) reads as - "The faculty shall be the principal academic coordinating authority of the university in respect of studies and research in relation to the subjects included in the respective faculty and also in respect of studies and research in multi-faculties".

(d) It is abundantly clear from the provisions of the Act that the person belongs to the same faculty in which he has academic and teaching proficiency as well as teaching experience in the same discipline. Therefore, the Dean has to be the person belonging to anyone of the subjects of Multi-Disciplinary Faculty and not any Professor from outside it.

(e) The initial two advertisements published for the post of the Dean were in accordance to the laid down principles and sections of the MPU Act. But later neither the resolution taken in the Academic Council, nor the changes in the advertisement were as per the law.

Keeping in view, all the above, following directions are issued -

(i) As resolution passed by Academic Council is prima-facie violative of MPU Act, 2016 and illegal, hence I direct Principal Secretary to the Governor to initiate the procedure under Section 9(4) of the MPU Act, 2016, as the resolution taken by Academic Council on 4.03.2022 for cancellation of the same.

(ii) In exercise of power vested in me under Section 105(5) of the MPU Act, 2016, the appointment of Dean, Faculty of Inter-disciplinary Studies of Dr. Prashant Kadu done on the basis of the advertisement published on 13.06.2022 is hereby cancelled, as the qualifications prescribed in the advertisement are not in consonance with the provisions of the MPU Act, 2016.

(RAMESH BAIS)
Chancellor
Rashtrasant Tukadoji Maharaj
Nagpur University.

Mumbai : Dated: 16.06.2023

दै. 'सकाळ' दिनांक ६ जुलै २०२३

विभागीय शिक्षण सहसंचालकासह तिघे 'लाचलुचपत'च्या जाळ्यात अहवालासाठी तीस हजार घेताना कार्यालयातच कारवाई

कोल्हापूर, ता. ५ : (सकाळ वृत्तसेवा) विभागीय शिक्षण सहसंचालकासह (उच्च शिक्षण) स्टेनोग्राफर आणि कनिष्ठ लिपिक अशा तिघांना आज दुपारी तीस हजार रुपयांची लाच घेताना अटक झाली. राजाराम कॉलेज परिसरातील विभागीय सहसंचालक कार्यालयात लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने (एसीबी) कारवाई केली. हॉटेल मॅनेजमेंटच्या दोन वेगवेगळ्या अभ्यासक्रमांना मान्यता देण्यासाठी पन्नास हजारांची लाच मागून तीस हजार रुपये स्वीकारताना कारवाई झाली.

विभागीय शिक्षण सहसंचालक (उच्च शिक्षण) हेमंत नाना कठरे (वय ४६, सध्या रा. अंबाई डिफेन्स, कोल्हापूर, मूळ रा.पाचवड ता.खटाव जि.सातारा), स्टेनोग्राफर प्रवीण शिवाजी गुरव (३२, सध्या रा.पीरवाडी, ता.करवीर, मूळ रा.ममदापूर, ता.भुदरगड) आणि कनिष्ठ लिपिक अनिल दिनकर जोंग (३४, रा.राशिवडे, ता.राधानगरी) अशी अटक केलेल्या तिघांची नावे आहेत, अशी माहिती एसीबीचे उपअधीक्षक सरदार नाळे यांनी दिली.

याबाबत लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने दिलेली माहिती अशी, विभागीय सहसंचालक कार्यालय राजाराम महाविद्यालयाच्या परिसरात आहे. कार्यालयाचे कार्यक्षेत्र कोल्हापूरसह सांगली आणि सातारा जिल्हा आहे. सांगली जिल्ह्यातील एका शिक्षण संस्थेत नव्याने सुरू केल्या जाणाऱ्या हॉटेल मॅनेजमेंटच्या दोन अभ्यासक्रमांसाठी या विभागाकडून अभिप्राय द्यावा लागतो. यामध्ये सर्व नियम-अटींची पूर्तता केल्याचा अहवाल देण्यासाठी कठरे यांनी पन्नास हजार रुपये मागितल्याची माहिती तक्रारदाराने एसीबीकडे दिली. त्यानुसार त्यांनी सापळा रचला. तडजोडीअंती आज ३० हजार रुपयांची लाच स्वीकारताना विभागीय शिक्षण सहसंचालक, स्टेनोग्राफर आणि कनिष्ठ लिपिकाला एसीबीच्या पथकाने पकडले.

उपअधीक्षक नाळे यांनी सांगितले की, दोन दिवसांपूर्वीच दिलेल्या तक्रारीची खातरजमा मंगळवारीही केली होती. आज खुद्द वर्ग एक दर्जाच्या अधिकाऱ्याचीही खात्री केली. दुपारी सहसंचालक कार्यालयात सापळा रचून ३० हजार रुपयांची लाच स्वीकारताना कनिष्ठ लिपिक जोंग याला पकडले. या रकमेची मागणी सहसंचालक कठरे आणि स्टेनोग्राफर गुरव यांनी केल्याचे स्पष्ट होताच तिघांना अटक केली आहे. सहायक पोलिस निरीक्षक प्रकाश भंडारे यांच्यासह विकास माने, सुनील घोसाळकर, रुपेश माने, मयूर देसाई, संदीप पवार, उदय पाटील आदी कारवाईत सहभागी होते.

पुन्हा कठरे याच पदावर : कठरे ८ मे २०२३ ला या पदावर रुजू झाला आहे. तत्पूर्वी असलेल्या अधिकाऱ्यांची बदली होण्यापूर्वीही तोच या पदावर कार्यरत होता. त्यामुळे कार्यालय आणि कामकाजाचा त्याला अनुभव होता. या कार्यालयात अनेकांची अडवणूक होत असल्याच्याही यापूर्वीही तक्रारी होती. त्यामुळे यापूर्वीही ज्यांच्या तक्रारी होत्या त्यांनीही लाच लुचपत प्रतिबंधक विभागाशी संपर्क साधावा, असेही आवाहन उपअधीक्षक सरदार नाळे यांनी केले आहे.

सहा महिन्यांत दहा ठिकाणी छापे : एक जानेवारी २०२३ पासून आजअखेर एसीबीतील अधिकाऱ्यांनी एकूण दहा ठिकाणी छापे टाकत १८ जणांना अटक केली. यामध्ये वर्ग एकचे ४, वर्ग दोनचे पाच, तर वर्ग तीनचे नऊ अधिकारी-कर्मचाऱ्यांचा समावेश आहे.

कार्यालयाच्या इतिहासातील पहिलीच कारवाई : कोल्हापुरात १९९५ पासून उच्च शिक्षण विभागीय सहसंचालकांचे कार्यालय सुरू झाले. त्यापूर्वी तेथे प्रशासनाधिकारी होते. काही सहसंचालकांच्या कामकाजावर शिक्षक, कर्मचारी, संघटनांच्या तक्रारी झाल्यानंतर विभागातर्फे त्यांची चौकशी करून कोल्हापूरमधून बदली करण्यात आली; मात्र लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने केलेली आजची कारवाई या सहसंचालक कार्यालयाच्या इतिहासातील पहिलीच आहे.

अन् कार्यालयात शुकशुकाट पसरला : विभागीय सहसंचालक कार्यालयात विविध कामांसाठी कोल्हापूरसह सांगली, सातारा जिल्ह्यांतील अनुदानित महाविद्यालयांतील शिक्षक, कर्मचारी, संस्थाचालक, प्राचार्य येतात. दुपारी सव्वाच्या सुमारास कारवाई झाली आणि एकच शुकशुकाट पसरला. कामासाठी आलेले प्रवेशद्वारात थांबून होते.

सहसंचालक पदाचा अतिरिक्त कार्यभार : मार्च-एप्रिल दरम्यान कोल्हापूर जिल्ह्यात काही महाविद्यालयांत सहायक प्राध्यापक भरतीची प्रक्रिया झाली. त्यात आर्थिक उलाढाली झाल्याची तक्रार उच्च शिक्षण विभागाकडे झाली. या विभागाने समितीद्वारे चौकशी केली. त्यात प्राध्यापक निवड प्रक्रियेवर योग्य पर्यवेक्षकीय नियंत्रण नसल्याचा आक्षेप तत्कालीन सहसंचालक डॉ.राजेसाहेब मारडकर यांच्यावर समितीने नोंदविला. त्यांची ५ मे रोजी मूळ विभागामध्ये बदली केली आणि कोल्हापूर विभागीय सहसंचालकपदाचा अतिरिक्त कार्यभार डॉ.हेमंत कठरेकडे सोपविण्यात आला. दरम्यान, त्याने ४ जुलै २०२१ ते १३ जानेवारी २०२३ या कालावधीत ती जबाबदारी सांभाळली होती.

तिघांच्याही घरांची झडती : कारवाईत वर्ग एकचे अधिकारी असून, तिघांना अटक करून त्यांच्या घराची झडतीही घ्यायची होती, त्यामुळे पथकाने सांगली विभागातील अधिकाऱ्यांनाही कारवाईसाठी कोल्हापुरात बोलाविले होते. कठरे याचे मूळ गाव पाचवड येथे आहे. त्यामुळे सातारा जिल्ह्यातील लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाच्या पथकाने तेथे त्याचा घराची झडती घेतली. अंबाई डिफेन्स येथील घराच्या झडतीसह गुरव आणि जोंग यांच्याही घरांच्या झडतीचे काम सुरू असल्याची माहिती उपअधीक्षक नाळे यांनी दिली.

दि. ३० जून रोजी सेवानिवृत्त झालेल्या/होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना लगतच्या १ जुलै रोजीची काल्पनिक वेतनवाढ विचारात घेऊन सेवानिवृत्तीवेतन निश्चित करण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन : वित्त विभाग

शासन परिपत्रक, क्रमांक : वेतन-२०२३/प्र.क्र.१३/सेवा-३ : खो.क्र. ३३३ (विस्तार), तिसरा मजला, मंत्रालय, मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरू चौक, **मुंबई - ४०० ०३२ : दिनांक : २८ जून, २०२३**

वाचा : (१) याचिका क्रमांक १५७३२/२०१७ मध्ये मा.उच्च न्यायालय, मद्रास यांनी दि. १५.०९.२०१७ रोजी दिलेले आदेश. (२) विशेष अनुमती याचिका (Civil) डायरी क्रमांक २२२८३/२०१८ मध्ये मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि. २३.०७.२०१८ रोजी दिलेले आदेश. (३) केंद्र शासनाच्या वित्त विभागाचे क्रमांक : ए-२३०११/३६/२०१३-एडी-दोन-ए, दि. १८ ऑक्टोबर, २०१९ रोजीचे पत्र. (४) केंद्र शासनाच्या कार्मिक, सार्वजनिक तक्रार व सेवानिवृत्तीवेतन मंत्रालयाच्या कार्मिक व प्रशिक्षण विभागाचे क्रमांक : एफ-नं.-१९/२/२०१८-ईएसटीटी (पे-१), दि. ०३ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी कार्यालयीन आदेश. (५) केंद्र शासनाच्या कार्मिक, सार्वजनिक तक्रार व सेवानिवृत्तीवेतन मंत्रालयाच्या कार्मिक व प्रशिक्षण विभागाचे क्रमांक : एफ-नं-१४५३५४५/२०२१-ईएसटीटी (पे-१), दि. २४ जून, २०२१ चे कार्यालयीन आदेश (६) केंद्र शासनाच्या गृह विभागाचे क्रमांक : १६०११/०९/२०२१-आयपीएस.दोन, दि. ०१ जुलै, २०२१ रोजीचे पत्र. (६) मा.सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुमती याचिका क्रमांक ४७२२/२०२१ मध्ये दि. ०५.०४.२०२१ रोजी दिलेले आदेश. (७) मा.अलाहबाद उच्च न्यायालयाने याचिका क्रमांक १७६०१/२०२१ मध्ये दि. २३.१२.२०२१ रोजी दिलेले आदेश. (८) मा.सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुमती याचिका क्रमांक १२१९०/२०२२ मध्ये दि. ०१.०८.२०२२ रोजी दिलेले आदेश. (९) मा.औरंगाबाद उच्च न्यायालयाने याचिका क्रमांक १८८१/२०२३ व इतर याचिकांमध्ये मध्ये दि. १६.०२.२०२३ रोजी दिलेले आदेश. (१०) मा.सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुमती याचिका क्रमांक ६१८५/२०२० (सिव्हील अपिल क्रमांक २४७१/२०२३) मध्ये दि. ११.०४.२०२३ रोजी दिलेले आदेश. (११) मा.सर्वोच्च न्यायालयाने विशेष अनुमती याचिका क्रमांक ४७२२/२०२१ मध्ये दि. १९.०५.२०२३ रोजी दिलेले आदेश.

प्रस्तावना

दि. ३० जून रोजी सेवानिवृत्त झालेल्या/होणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना लगतच्या १ जुलै रोजीची काल्पनिक वेतनवाढ विचारात घेऊन सेवानिवृत्तीवेतन निश्चित करण्याबाबत विविध सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांकडून निवेदने संबंधित कार्यालयास अथवा संबंधित मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागास प्राप्त होत आहेत. तसेच त्या अनुषंगाने मा.महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण व मा.उच्च न्यायालयात न्यायालयीन प्रकरणे दाखल होत आहेत. मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांनी याचिका क्रमांक १८८१/२०२३ व इतर याचिकांमध्ये मध्ये दि. १६.०२.२०२३ रोजी दिलेला निर्णय विचारात घेऊन आदेश निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

या सर्व बाबींच्या अनुषंगाने खालील प्रमाणे मार्गदर्शक सूचना सर्व संबंधितांच्या, विविध विभागांच्या/कार्यालयांच्या निदर्शनास आणण्यात येत आहे.

शासन परिपत्रक

केंद्र शासनामध्ये सीमाशुल्क व उत्पादन शुल्क खात्यामध्ये (Customs & Excise Department) अतिरिक्त महासंचालक या पदावर कार्यरत असतांना दि. ३०.०६.२०१३ रोजी शासन सेवेतून सेवानिवृत्त झालेले श्री. पी.अय्यमपेरुमल या अधिकाऱ्यास दि. ०१.०४.२०१३ रोजीची वार्षिक वेतनवाढ फक्त निवृत्तीवेतनविषयक लाभासाठी अनुज्ञेय करावी असे आदेश मा.उच्च न्यायालय, मद्रास यांनी याचिका क्रमांक १५७३२/२०१७ मध्ये दि. १५.०९.२०१७ रोजी पारित केले आहेत. मा.उच्च न्यायालयाचे उपरोक्त दि. १५.०९.२०१७ रोजीचे आदेश विशेष अनुमती याचिका (Civil) डायरी क्रमांक २२२८३/२०१८ मध्ये मा.सर्वोच्च न्यायालयाने दि. २३.०७.२०१८ रोजीच्या आदेशाद्वारे कायम केले.

२. उपरोक्त नमूद आदेशाचा आधार घेऊन अनेक याचिकाकर्त्यांनी मा.उच्च न्यायालयात विविध याचिका दाखल केल्या आहेत. त्याअनुषंगाने मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांची याचिका क्रमांक १८८१/२०२३ व इतर याचिकांमध्ये दि. १६.०२.२०२३ रोजी खालीलप्रमाणे आदेश दिलेले आहेत.

"We, therefore, find it appropriate to order as under :-

[a] We direct the Chief Secretary of the State of Maharashtra and Principal Secretary (Finance Department), State of Maharashtra, to issue appropriate directions to all the concerned departments to appeal to such candidates, who fall in such category having retired on 30th June of the particular years and who have earned the annual increment on account of performing work for 12 months ending on 30th June, to tender their applications to the concerned Authorities.

दै. 'लोकमत' कोल्हापूर दिनांक ६ जुलै २०२३

उच्च 'शिक्षण; पण पैशाचेच 'भक्षण' 'सहसंचालक'चा कारभार वादात : प्राध्यापक त्रस्त

कोल्हापूर : (लोकमत न्यूज नेटवर्क) राजाराम कॉलेज परिसरात असलेल्या विभागीय उच्च शिक्षण सहसंचालक कार्यालयातील वरिष्ठ अधिकारीच लाचलुचपतच्या जाळ्यात सापडल्याने या कार्यालयाचा कारभार पुन्हा वादाच्या भोवऱ्यात सापडला आहे. कोल्हापूरसह सांगली, सातारा जिल्ह्यांचे कार्यक्षेत्र असणाऱ्या या कार्यालयामार्फत महाविद्यालयीन प्राध्यापक व कर्मचाऱ्यांचा वेतन आयोग, नव्या नियुक्त्यांचे, वेतन निश्चिती प्रस्ताव यासह विविध प्रस्तावांना मान्यता दिली जाते. मात्र, प्रत्येक वेळी अर्थपूर्ण घडामोडीशिवाय संबंधित प्रस्तावाची फाईल पुढेच सरकत नाही. त्यामुळे प्राध्यापक व कर्मचारीही नाईलाजास्तव देवघेव करून प्रस्ताव मंजूर करून घेतात. विशेष म्हणजे जे टेबलाखालून द्यायला नकार देतात त्यांचे प्रस्ताव टेबलावरच धूळखात पडून राहण्याचा अनुभव आहे.

वीस वर्षांपासून कर्मचारी तेथेच, केवळ टेबल बदलले :

या कार्यालयातील अनेक कर्मचारी गेल्या २० वर्षांपासून एकाच ठिकाणी ठाण मांडून आहेत. 'चहापेक्षा किटली गरम'चा अनुभव देणाऱ्या या कर्मचाऱ्यांचे केवळ टेबल बदलले आहेत. त्यांच्या बदल्याच होत नसल्याने तेही अर्थपूर्ण घडमोडीसाठी चांगलेच निर्ढावले आहेत. अनेक वर्षांचा एकाच कार्यालयाचा अनुभव असल्याने कुणाकडे किती मागायचे, कुणाची कोणती प्रकरणे प्रलंबित आहेत, याची खडानखडा माहिती त्यांना आहे. एखादा त्यांची मागणी पूर्ण करायला तयारच नसेल तर वारंवार हेलपाटे मारायला लावून त्याला त्यासाठी तयार करणारी टोळीच या कार्यालयात सक्रिय आहे.

नोकरीची सुरुवात ते पेन्शन मिळेपर्यंत 'प्रसाद' : नोकरीला लागण्यापासून ते पेन्शन पदरात पाडून घेण्यापर्यंत प्राध्यापकांना या कार्यालयाचे हात ओले करावे लागतात. सुरुवातीला प्राध्यापक पदाची जाहिरात काढताना या कार्यालयाची एनओसी गरजेची आहे. पदासाठीच्या मुलाखत समितीत या कार्यालयाचा एक सदस्य असतो. त्याची 'मर्जी' सांभाळली तरच संधीची शक्यता असते. पुढे नियुक्ती झाल्यानंतर पगारपत्रक अर्ज, ॲप्रोल मंजुरी यासाठीही अडवणूक केली जाते. वेतन पडताळणीचा काळ म्हणजे या कार्यालयासाठी सुगीचेच दिवस. वेतनवाढ, वैद्यकीय बिले मंजूर करताना हात धुवून घेण्याची सवय लागलेल्या या कार्यालयात वैद्यकीय बिलासाठी दहा टक्क्यांचा दर असल्याचे एका प्राध्यापकाने सांगितले. पेन्शन मंजूर करतानापासून ते भविष्य निर्वाह निधीतील रक्कम काढतानाही येथील कर्मचाऱ्यांचा त्याच्यावर 'डोळा' असतो.

महाविद्यालयांचा लिपिक हाच दूत : ज्या महाविद्यालयातील प्राध्यापक-कर्मचाऱ्यांची प्रकरणे प्रलंबित आहेत, तेथील लिपिकच या कार्यालयाचा दूत म्हणून काम करतो. त्याच्या माध्यमातूनच अर्थपूर्ण व्यवहार ठरवले जातात. एखाद्याचे कोणतेही काम असेल तर त्याला तुम्ही येऊ नका, लिपिकालाच पाठवा, असा खास निरोपच या कार्यालयातून देण्यात येतो.

[b] After such applications are received, the concerned authorities would grant the reliefs as are being granted by the various High Courts by restricting the arrears of payments to 3 years preceding the dates of the applications or preceding the date of actual retirement as per actuals, whichever is less. With these guidelines, the concerned authorities shall not reject a single application if it fits into the parameters of the judgments delivered by this Court.

[c] In the alternative, let the concerned authorities suo-moto dig out such cases and after scrutinizing the same as regards their entitlment, proceed to grant the benefits as per the judgments of this court, within 120 days.

[d] While undertaking the above exercise, the gratuity/pay fixation/ pension will be re-calculated, so as to be paid to the candidates with arrears as directed above."

मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांनी दिलेले उपरोक्त आदेश विचारात घेऊन सर्व विभागांना खालीलप्रमाणे कळविण्यात येत आहे.

जे राज्य शासकीय कर्मचारी दि. ३० जून रोजी सेवानिवृत्त झाले आहेत व ज्यांनी मागील १२ महिन्यांची अर्हताकारी सेवा केलेली आहे अशा सर्व सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांना दि. ०१ जुलै रोजीची काल्पनिक (Notional) वेतनवाढ विचारात घेऊन, **त्यांचे सेवानिवृत्तीवेतन सुधारित करण्यासाठी संबंधित कार्यालयांकडे अर्ज करण्याबाबत सर्व संबंधित सेवानिवृत्तांना आवाहन करण्याबाबत, सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी त्यांच्या अधिनस्त कार्यालयातील विभागप्रमुखांना कळवावे.**

त्यानंतर याप्रमाणे अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, संबंधित कार्यालयांनी वर नमूद केलेल्या मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांच्या उपरोक्त आदेशात नमूद केल्यानुसार संबंधितांना सुधारित सेवानिवृत्तीविषयक लाभ अनुज्ञेय करावेत. तसेच सदर लाभ सुधारित करण्यात आल्यानंतर त्यांनी अर्ज दाखल केलेल्या दिनांकाच्या मागील ३ वर्षांची थकबाकी अथवा त्यांच्या सेवानिवृत्तीचा दिनांक या पैकी जे कमी असेल तितकी थकबाकी देण्यात यावी. मा.उच्च न्यायालयाने दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वांची पूर्तता करीत असलेल्या कोणत्याही सेवानिवृत्ताचा अर्ज फेटाळण्यात येऊ नये.

तसेच संबंधित कार्यालयांनी त्यांच्याकडे उपलब्ध असलेल्या माहितीच्या आधारे अशा प्रकरणांचा त्यांच्या स्तरावरच तपासणी करून निपटारा करावा.

उपरोक्त प्रमाणे कार्यवाही केल्यानंतर मा.उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांनी त्यांच्या दिनांक १६.०२.२०२३ रोजीच्या आदेशातील परिच्छेद क्रमांक ९ मध्ये नमूद केले आहे की, This notional inclusion of the annual increment would be considered for re-calculating their pension, gratuity, earned leave, commutation of pension benefits etc. तरी त्याप्रमाणे अर्जदारास लाभ अनुज्ञेय करण्यात यावे.

मा. उच्च न्यायालय, खंडपीठ औरंगाबाद यांच्या उपरोक्त निर्णयाचे तंतोतंत पालन करण्यात यावे.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०२३०६२८१६१३३५८९०५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(वि.अ.धोत्रे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION NOTIFICATION

New Delhi, the 30th June, 2023

No. F. 9-1/2010(PS/MISC)Pt. Vol. II. - In exercise of the powers conferred under clause (e) and (g) of subsection (1) of section 26 read with section 14 of the University Grants Commission Act, 1956 (3 of 1956), the University Grants Commission hereby makes the following amendment in the University Grants Commission (Minimum Qualifications for Appointment of Teachers and other Academic Staff in Universities and Colleges and other Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education) Regulations, 2018, namely:-

1. Short title and commencement.-(1) These regulations may be called the **University Grants Commission (Minimum Qualifications for Appointment of Teachers and other Academic Staff in Universities and Colleges and other Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education) (2nd Amendment) Regulations, 2023.**

(2) They shall come into force with effect from 1st July, 2023.

2. In the **University Grants Commission (Minimum Qualifications for Appointment of Teachers and other Academic Staff in Universities and Colleges and other Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education) Regulations, 2018,** in regulation 3, for sub-regulation 3.10, the following sub-regulation shall be substituted, namely:-

3.10 "NET/SET/SLET shall be the minimum criteria for the direct recruitment to the post of Assistant Professor for all Higher Education Institutions."

As a consequence, in regulation 3, for sub-regulation 3.10, of the University Grants Commission (Minimum Qualifications for Appointment of Teachers and other Academic Staff in Universities and Colleges and other Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education) (1st Amendment) Regulations, 2021 stands deleted.

Prof. MANISH JOSHI, Secy.
[ADVT.-III/4/Exty./249/2023-24]

Note : The Principal Regulations were published in the Gazette of India, Extraordinary underPart III, Section 4 vide No. F. 1-2/2017 (EC/PS) dated 18th July, 2018.

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION

(Ministry of Education, Govt. of India)
Bahadur Shah Zafar Marg, New Delhi-110002
Ph. : 011-23236288/23239337 Fax : 011-23238858 E-mail : secy.ugc@nic.in

Prof. Manish R. Joshi, Secretary

PUBLIC NOTICE

F.No.1-5/2023 (PS)

Dated : May 25, 2023/ज्येष्ठ 4,1945 26 MAY 2023

The UGC notifies Regulations, from time to time, for the determination and maintenance of standards of higher education in the country. Two of the Regulations which specify the minimum eligibility conditions for the appointment/promotion of teachers and award of Ph.D. degrees, and are currently in operation, are as follows:

1. UGC Regulations on Minimum Qualifications for Appointment of Teachers and Other Academic Staff in Universities and Colleges and Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education. 2018.

2. University Grants Commission (Minimum Standards and Procedures for Award of Ph.D. Degree) Regulations. 2022

These Regulations are mandatory, and all Higher Education Institutions (HEIs) need to follow these Regulations to appoint/promote teachers and award Ph.D. degrees.

However, once in a while, violations of the above Regulations by HEIs are brought to the notice of UGC.

As UGC intends to take appropriate measures to curb the violations of UGC Regulations, a Standing Committee has been constituted. Stakeholders are now informed that any violations of Regulations by HEIs may kindly be sent to the following address: **quality-phd@ugc.gov.in**

The Standing Committee will meet at fixed intervals, look into the complaints, scrutinize the documents of HEIs, and recommend appropriate action to be taken by the UGC on the HEIs violating the Regulations.

All HEIs are requested to follow the UGC Regulations and ensure that teachers are appointed with adequate qualifications and PhDs are awarded in adherence to the minimum standards set by the UGC.

(Manish Joshi)

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY

CIVIL APPELLATE JURISDICTION

WRIT PETITION NO. 5357 OF 2022

Dr Shrikant Sakharam Jadhav, Age- 61 years Residing at- 476/1, Samarth Wadi, Vitthal Park, Gangapur Road, Nasik 422 002....**Petitioner** **VERSUS (1)** The State of Maharashtra, Through its Principal Secretary, Higher & Technical Education Department, Mantralaya Annex, Mumbai 400 032. **(2)** The Director of Higher Education, Maharashtra State, Central Building, Pune, District- Pune. **(3)** The Joint Director of Higher Education, Department of Higher Education, 17, Dr Ambedkar Road, Pune, District- Pune. **(4)** The Savitribai Phule Pune University, Through its Registrar, Ganesh Khind Road, Pune 411 007. **(5)** Maratha Vidya Prasarak Samaj, Nashik, Through its Secretary Having office at- Central Office, Shivaji Nagar, Gangapur Road, Nashik 422 002, Maharashtra. **(6)** MVP's KTHM College, Through its Principal Having office at- Shivaji Nagar, Gangapur Road, Nashik 422 002....**Respondents**. **APPEARANCES for the petitioner** Mr Mihir Desai, Senior Advocate, i/b Devyani Kulkarni. **for respondent –** State Mrs PJ Gavhane, AGP.

CORAM : G.S.Patel & Neela Gokhale, JJ.

DATED : 29th March 2023

ORAL JUDGMENT (Per GS Patel J) :-

1. Rule. There is an Affidavit in Reply of an additional affidavit by the Petitioner and an additional Affidavit in Reply by the Joint Director, Higher Education, Pune Region. Rule is made returnable forthwith and the Petition is taken up for final hearing and disposal.

2. The Petitioner was employed at the 6th Respondent, MVP's KTHM College **("the College")** as an Assistant Professor in Commerce. He was first appointed as a Lecturer on 16th September 1999. He retired on 30th June 2020. He has filed this Petition aggrieved by the denial by the 3rd Respondent, the Joint Director of Higher Education, Pune of the Petitioner's retiral benefits including pension and gratuity. That denial came by two letters dated 10th February 2020 and 8th February 2022.

3. The final prayers in the Petition at pages 43 to 44 read as follows:

"a. That this Honourable Court be pleased to issue a writ of certiorari and /or any other order or direction in the nature of certiorari to quash and set aside the impugned orders dated 10.02.2021 and 08.02.2022 which have been marked and annexed hereto collectively as Exhibit H and release ***the retirement benefits including pension and gratuity to the Petitioner on the basis of his last drawn salary counting his service from 20.09.1999 to 30.06.2020 as per the provisions of the old pension scheme of 1983.***

b. That this Honourable Court be pleased to issue a writ of mandamus and /or any other order or direction in the nature of mandamus to direct the Respondent No.1, 2 & 3 to grant and release ***the retirement benefits to the Petitioner including his pension and gratuity etc. on the basis of his last drawn salary considering his service period from 20.09.1999 to 30.06.2020 as per the provisions of the old pension scheme of 1983, with interest at the rate of 18% per annum from the date of superannuation till payment.***

c. That this Honourable Court be pleased to issue a writ of mandamus and /or any other order or direction in the nature of mandamus to direct the concerned Respondents to grant the retirement benefits to the Petitioner including pension and gratuity as per the provisions of the old pension scheme of 1983 which was brought into effect vide the GR dated 21.07.1983."

4. The 5th Respondent is the management of the College.

5. The Petitioner was appointed as a Lecturer on 30th November 1987 in the subject of commerce on a temporary basis. His services were continued on an annual basis until 1999. None of this is really contentious but we note it for completeness of record. There is no doubt that his appointment followed the usual procedure and was approved by the 4th Respondent University by various approval orders. The Petitioner's services were approved with effect from 20th September 1999. The approval order in question referenced the UGC Regulation of 2006 and the second amendment. This *inter alia* required that the candidate have an NET qualification. **By that time the Petitioner had obtained an M.Phil degree and was teaching at the undergraduate level. He maintains that he was exempted from appearing for the NET examination.** The Petitioner was initially appointed on a non grantin-aid basis but that is inconsequential, the Petitioner says, because he was still appointed following a procedure approved by the University. **Thus, the case of the Petitioner is that he had not only got an M.Phil degree but was exempted from meeting the NET/SET qualification and, in any case, there was a further exemption granted by the University Grants Commission ("UGC") by its letter of March 2010. As a matter of routine course, the Petitioner was afforded Career Advancement Scheme benefits and annual grade pay as well. Pay fixation forms are annexed.** By the year 2005, the Petitioner acquired a Ph.D. This, according to the Petitioner, is all the more reason not to insist today on his having once met the NET/SET requirement.

6. The Petitioner had served for 29 years, 8 months and 2 days when he retired on 30th June 2020. His last pay certificate is annexed at Exhibit 'G' to the Petition. His pension proposal was sent on by the management of the College. But the 3rd Respondent by the first impugned order of 10th February 2021 rejected the proposal. The Petitioner took into account a Government Resolution of 29th October 2021 and sought once again from the 3rd Respondent the release of his pensionary benefits. The 3rd Respondent denied these again on 8th February 2022. The grounds for rejection now appeared to be these:

"i. The Petitioner was appointed on a grant-in-aid basis from 2003 and therefore he should have cleared the NET/SET as prescribed by UGC.

ii. ***The Petitioner acquired the qualification of M.Com.***

Finally, we are constrained to note our great dismay, even displeasure, at the manner in which the State Government persists in raking up the same defence again and again. We do not know how many times this Court has to pronounce the law.

(See Para 17 of this Judgement)

in 1984 and M.Phil. in 2008 and therefore he should have acquired the requisite qualification as prescribed by the UGC in the period between 23.10.1992 to 03.04.2000.

iii. The impugned order further states that the Old Pension Scheme of 1983 will not be made applicable to the Petitioner.

iv. Since the Petitioner was appointed on an aided post on 17.01.2005, the benefits of the GR dated 29.10.2021 cannot be granted to him.

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION

(Ministry of Education, Govt. of India)
Bahadur Shah Zafar Marg, New Delhi-110002
Ph. : 011-23236288/23239337 Fax : 011-23238858 E-mail : secy.ugc@nic.in

Prof. Manish R. Joshi, Secretary
No. F.9-42/2023 (PS/Misc.)
6 July 2023/15 आषाढ 1945

PUBLIC NOTICE

Subject : Clarification on UGC Regulations on Minimum Qualifications and for Appointment of Teachers and Other Academic Staff in Universities and Colleges and Measures for the Maintenance of Standards in Higher Education, 2018 and 1st & 2nd Amendment.

UGC Regulations 2018 prescribe, among other things, minimum qualifications for the appointment of Assistant Professors in Universities and Colleges. The minimum qualification set by the Regulations for Assistant Professors is NET/SET/SLET. However, clause 3.10 of UGC Regulations 2018 also says that Ph.D. Degree shall be a mandatory qualification for direct recruitment to the post of Assistant Professor in Universities effective 01.07.2021. The applicability of this condition was extended till 1st July 2023 through an amendment notified on 12th October 2021.

Further, on 1st July 2023, this clause was amended again (2nd amendment), prescribing NET/SET/SLET as the minimum eligibility criteria for the direct recruitment of Assistant Professors.

Clause 3.10 is a general condition. In the discipline-wise eligibility criteria given under clause nos. 4.0, 4.2, 4.3, in the UGC Regulations 2018, it is mentioned that for Master's degree holders, NET/SLET/SET is the minimum eligibility criteria, and Ph.D. degree holders are exempted from NET/SLET/SET. To make this point clear, the eligibility criteria prescribed for the disciplines of Arts, Commerce, Humanities, Education, Law, Social Sciences, Sciences, Languages, Library Science, Physical Education, and Journalism & Mass Communication as given under clause 4.1 in the UGC Regulations 2018, are reproduced below :

A Master's degree with 55% marks (or an equivalent grade on a point scale wherever the grading system is followed) in a concerned/relevant/allied subject from an Indian University or an equivalent degree from an accredited foreign university. ii) Besides fulfilling the above qualifications, the candidate must have cleared the National Eligibility Test (NET) conducted by the UGC or the CSIR, or a similar test accredited by the UGC, like SLET/SET or who are or have been awarded a Ph. D. Degree in accordance with the University Grants Commission (Minimum Standards and Procedure for Award of M.Phil./Ph.D. Degree) Regulations, 2009 or 2016 and their amendments from time to time as the case may be exempted from NET/SLET/SET .

It is clear from the above that UGC has amended the general condition clause no. 3.10, which stipulates Ph.D. as a mandatory requirement from 1st July 2023. The detailed eligibility criteria given under various disciplines are not amended, and it is mentioned clearly that NET/SLET/SET is the minimum requirement for the direct recruitment of an Assistant Professor for those who do not have a Ph.D. degree.

But holders of Ph.D. degrees awarded as per UGC Regulations and its amendments are exempted from NET/SLET/SET and thereby eligible for direct recruitment to the post of Assistant Professor.

(Manish Joshi)

v. That there is no provision in the GR dated 29.10.2021 to grant pension to teachers appointed after 03.04.2000."

7. Mr Desai for the Petitioner states that having seen the reply, only two grounds now really survive. The first is about the shift from the unaided to the aided section and the second is whether the previous years of service from 1999 should or should not be counted for the purposes of computing the pension and retiral benefits.

8. Mr Desai points out that the Affidavit in Reply and the additional affidavit show that the pay scale amounts have in fact been periodically approved. Once this comes into play, there is no question of any period being excluded only because the Petitioner was at some point in the unaided section. That is of no consequence when computing pension. Pension must apply to the entire period in service. There can be no doubt that it is the Old Pension Scheme of 1983 that must apply to the Petitioner.

9. Mr Desai draws attention to an order of 3rd October 2018 by the Bench of BR Gavai J (as he then was) and MS Karnik J in *Shri Maruti Dattatray Patil v The State of Maharashtra & Ors* in Writ Petition No. 13166 of 2017. In paragraph 5 of that order, the Division Bench said:

"5. The perusal of the impugned order would reveal that the claim of the Petitioner has been rejected on the ground that the appointment of the Petitioner from 1999 was adhoc since the Petitioner did not possess the requisite qualification. The other reason given is that the Government Resolution vide which the requirement of having passed net-set examination is exempted has been issued on 27/06/2013 and the Petitioner has retired on 30/09/2012 i.e. prior to the said G.R. coming into effect."

10. This decision was carried to the Supreme Court which, on 1st July 2019 dismissed the Special Leave Petition.

11. Then our attention is drawn to a second decision of a Division Bench of BR Gavai J (as he then was) and Dama Seshadri Naidu J in *Ranpise Vijaykumar Baburao v The State of Maharashtra & Ors* in Writ Petition No. 755 of 2019. Paragraphs 7 to 9 of that judgment are relevant to one of the issues before us today. We reproduce them:

"7. In response to the notice issued by this Court, the respondent no.3 has stated that since the petitioner was not possessing net/set, he would not be entitled to the pensionery benefits. In the reply it is stated that as per the GR dated 27th June 2013, the petitioner would be governed by the Defined Contributory Pension Scheme.

*8. **The issue is no more res integra. The Division Bench of this Court of which one of us (Gavai, J) was a party, through judgment and order dated 3rd October 2018 in Writ Petition No.13166/2017 (Maruti Dattatraya Patil Vs. The State of Maharashtra and ors.), has observed thus:***

"8. It can be thus seen that vide aforesaid G.R., the State Government has exempted the lecturers who are appointed between 23/10/1992 to 03/04/2000 and who were not possessing the net-set examination, M.Phil. and Ph.D. qualification. Only requirement is that the appointment of these lecturers is required to be made after following due selection process. The other requirement is that appointment of such lecturers ought to have been approved by the University and University should have submitted the proposal for grant of approval of such teachers to the University Grant Commission.""

9. Indisputably, the petitioner's appointment is during the period exempted by the said G.R. So not only the petitioner's appointment is approved by the University but he has also been granted exemption."

Once again this was carried to the Supreme Court, and once again, this time on 7th February 2020, the challenge failed.

12. Thus, the question of the NET/SET examination requirement being a prerequisite is answered in favour of the Petitioner. What remains is the question of the date from which the Petitioner's services must be computed for the period of reckoning the pension and this is covered, apart from the previous judgments by the decision

of a Division Bench of the BR Gavai J (as he then was) and Dama Seshadri Naidu J of 16th April 2019 in Writ Petition (St) No. 9011 of 2017, *Sister Ansela D'mello & Anr v The State of Maharashtra & Ors.* The decision notes the judgment of another Division Bench of this Court in **Anuradha Jayant Gangakhedkar v Brihanmumbai Municipal Corporation & Ors**[1] (1 2012 SCC OnLine Bom 1056) and, also the judgment in *Homraj Hansaram Bisen & Ors v State of Maharashtra & Ors.*[2] (2 2012 SCC OnLine Bom 1703) Paragraphs 4 and 5 of the Division Bench order in the *Sister Ansela D'Mello* case read thus:

"4. On perusal of records, it could be seen that the petitioner was in continued service from 13th June 1986 till 31st December 2014 i.e. almost 28 years and 6 months. Out of this, almost entire period she has been working in aided School and only from period 5th July 1996 to 15th June 2008 i.e. for approximately for a period of 12 years she worked in unaided school. ***The pensionary benefits were denied to petitioner no.1 on the ground that part of service the petitioner has rendered in unaided school, and therefore, she would not be entitled to pensionary benefits. Stand taken by the respondents is totally incorrect and ignorance of law laid down by the Division Bench of this Court in the case of Anuradha Jayant Gangakhedkar Vs. Brihanmumbai Municipal Corporation & ors.*** *It would be relevant to refer to the following observations made by the Division Bench in the said Judgment:*

"6. … … … The definition of the expression "qualifying service" in the Pension Rules refers to service rendered in a permanent post. In the present case, there is no dispute about the position that the Petitioner worked in a post which was sanctioned. Her services were duly approved by the Education Officer. ***The test which must be applied is as to whether an employee was a full time confirmed and approved member of the teaching or non-teaching staff of a private primary aided school on the date of her retirement. If that test is satisfied, the Pension Scheme is made applicable by virtue of the provisions of clause 5(ii). There is no warrant in the Pension Scheme or the Pension Rules to exclude while computing qualifying service, the service which is rendered by an employee before a school came to be in receipt of grant-in-aid. So long as the school was in receipt of grant-in-aid on the date on which an employee retired from service upon attaining the age of superannuation, the application of the Pension Scheme would be attracted.*** *The Pensioner was an employee of a private primary aided school on the date of retirement and was hence eligible."*

It could be thus seen that the ratio the Division Bench has applied is whether on the date on which the employee retires was working in a School which was receiving grantin-aid. Even if a part of the period of service is rendered in a School which was not receiving grant-in-aid, it cannot be ground to deny the Petitioner's pensionary benefits.

5. Similarly, is the ratio of Homraj Hansaram Bisen and Ors v State of Maharashtra & Ors. It would be relevant to refer to paragraph 16 of the said judgment:

"16. We find that had the Government not prescribed such a cut-off date, it would have led to anomalous situation. ***As already discussed hereinabove, the basic responsibility in an unaided recognized school to pay salary to its employees is on the management of the school. Taking the hypothetical situation as suggested by the counsel for petitioners, if an employee is appointed in 1998 and school comes to hundred percent grant in 2008 the question would be who would pay employer's contribution for a period of ten years. We, therefore, find that Scheme as formulated by the State Government is also totally workable inasmuch as employee who is receiving hundred percent salary from the public exchequer prior to 1st November 2005 is being governed by old Scheme.*** *Had such a cut-off date not being provided for, there would have been discrimination between employees of the State Government who are appointed on or after 1st November 2005 and who are getting hundred percent salary from the State Government and the employees like the petitioner who are not getting full salary from the State Government. The Scheme has also taken care to see to it that a person who, though appointed in a school prior to 2005 and the school receives hundred percent grant-in-aid after 2005, would be entitled to enter into the new scheme as on the date on which the school comes to hundred percent grant-in-aid. In that view of the matter, we are unable to accept the contention of learned counsel for the petitioners that the Scheme is violative of Article 14 of the Constitution of India or unreasonable and arbitrary".*

(Emphasis added)

13. The Division Bench actually allowed the Petition with costs. We do not think it is necessary to go quite that far but we do note that the default provision in that order was interest at 18% pa plus a potential charge of contempt.

14. The finding is clear that it is the Old Pension Scheme and the date of the Petitioner's initial employment in the unaided section which would have to be taken into account for computing the number of years of service for the purposes of pension.

15. Rule is made absolute in these terms, in terms of prayer clauses (a), (b) and (c) set out above. The amounts are to be paid to the Petitioner no later than by 21st April 2023.

16. We said earlier that we are not making the order that the Division Bench of this Court made in *Sister Ansela D'mello's* case. However, for the benefit of the State Authorities and so that there is no possibility of any miscommunication between Mrs Gavhane and the officers in question, we reproduce paragraph 6(i) and 6(ii) of the order in the *Sister Ansela D'mello* case (that is potentially contempt plus interest at 18% pa):

"6(i) Writ Petition is allowed with costs. The amount of costs is quantified at Rs.1,00,000/-. The State to give donation of Rs.1,00,000/- within a period of 15 days from the date of uploading of this order to ***Bethany Hospital, Thane*** *by demand draft and place the receipt thereof on the proceedings of the present matter. The hospital details are as under:*

Bethany Hospital *Charitable Trust,*
Pokhran Road No.2 Thane (West), Thane 400 610.

It is made clear in the event the amount of costs is not deposited within the aforesaid period, the Chief Secretary of the State shall personally be held liable for committing contempt of this Court. *It is further clarified that the State is at liberty to conduct inquiry as to who was the officer responsible for giving rise to such unnecessary litigation which deprived the petitioner of her legitimate pensionary benefits for a period of almost five years. The State would be at liberty to recover the amount of costs from the said officer.*

6(ii) The respondents are directed to take into consideration the service rendered by the petitioner in aided School while considering the grant of pensionary benefits and work out pensionary benefits payable to the petitioner on the basis of her last drawn salary. ***The pensionary benefits would be paid on the basis of aforesaid order from the month of June 2019, and all arrears which the petitioner would be entitled from 1 January 2015 till 31 May 2019 shall be cleared within a period of three weeks from the date of uploading of this order, failing which, the respondents shall be held liable to pay interest @ 18 % p.a."***

17. Finally, we are constrained to note our great dismay, even displeasure, at the manner in which the State Government persists in raking up the same defence again and again. We do not know how many times this Court has to pronounce the law. The aforesaid extracts show that this Court had laid down the law, and the pronouncement was not limited to the facts of any particular case. Yet, the government persists in the belief that the law declared by this court is somehow not binding on it, or that every judgment, no matter what the wording and even if it clearly lays down the law is confined to that particular petition. **We are letting it pass this once, but if this is repeated we may well be moved to far sterner action.**

18. The Writ Petition is disposed of in these terms. There will be no order as to costs.

(Neela Gokhale, J) **(G. S. Patel, J)**

E-mail : unpdghehry@gmail.com

From : Additional Chief Secretary to Government of Haryana, Higher Education Department, Chandigarh.

To : The Vice-Chancellors,All State Universities situated in the State of Haryana (Under the ambit of Higher & Technical Education Haryana)

Memo No. 968913 DHE-190016/23/2023-UNP (4) Dated, Panchkula, the 29.05.2023

Subject : To make State Universities self-reliant.

*****

Kindly refer to the subject cited above.

It is intimated that the State Government has desired that all the State Universities to move towards self sufficiency and reduce dependence on Government for funds. Towards this, the Universities shall raise funds from Alumni, CSR, PP Projects, research grants, patents, **Commercial Utilizations of Unutilized land of University, Online Education and Distance Education,** encourage industry-academia collaboration and promoting entrepreneurship etc. The State Universities may generate revenue from certain inherent internal resources **as all State Universities have complete infrastructure and adequate land.**

I have been directed to forward a copy of concept note regarding suggestions of the Universities to become self reliant with the request to share your plan of five years for achieving self sufficiency and to reduce dependence on Govt. for grants by rising funds at your own level from available sources. Further, advised to explore other sources of income to become self reliant and also share the initiatives to be taken by the Universities in this regard.

DA : As above.

Deputy Director - UNP
for Additional Chief Secretary to Government of Haryana, Higher Education Department, Chandigarh.

Endst. No. Even dated, Panchkula, the 29.05.2023

A copy of the above is forwarded to the Additional Chief Secretary to Govt. of Haryana, Finance Department for information and necessary action.

Deputy Director - UNP
for Additional Chief Secretary to Government of Haryana, Higher Education Department, Chandigarh.

SUGGESTIONS FOR THE UNIVERSITIES TO BECOME SELF RELIANT

To become self-reliant, the State Funded Universities in Haryana can focus on the following strategies.

Encouraging Self-Financing : The Universities in the State can start self finance courses and also to generate their own revenue through research, consultancy, and other activities. This can reduce their reliance on government grants.

Strengthen Research and Development (R&D) : Universities should focus on strengthening their R&D capacity and producing high-quality research. This can be achieved by providing adequate funding, infrastructure, and resources to faculty members and researchers. Companies can collaborate with universities on research and development projects, which can help universities, generate revenue and enhance their research capabilities. These collaborations can also provide opportunities for students to gain practical experience and connect with industry experts.

Encourage Industry-Academia Collaboration : Universities may establish partnership with industries to promote research and development, technology transfer, and entrepreneurship. This can provide opportunities for enabling universities to generate revenue through patents, licensing agreements, and sponsored research. Companies can transfer their knowledge and expertise to universities, which can help universities to develop innovative solutions to real-world problems. This can lead to the development of new technologies, products, and services that can generate revenue and create jobs.

Promote Entrepreneurship : Universities should focus on setting up incubators and accelerators to encourage entrepreneurship and support start-ups. This can provide a platform for students and faculty members to develop innovative solutions and create new businesses. Companies can provide support and funding for start-ups and entrepreneurship programs at universities. This can help universities in generating revenue and creating new jobs, while also promoting innovation and entrepreneurship.

Enhance Online Learning : Universities can leverage technology to enhance online learning and reach to a wider Range of Students. This can help universities in generating revenue through online courses and attract students from different parts of the world.

Develop Strong Alumni Networks : Universities may be motivated to engage with their alumni to build strong relationships and establish a network of supporters in leading the University to self reliant mode. This can help universities in raising funds, attract talented students, and provide mentorship and guidance to motivate current students.

Increase Funding : Universities should seek funding from various sources such as industry, alumni, and philanthropic organizations. This can help universities in investing in infrastructure, research, and development. Companies can provide employment opportunities for students, which can help universities, demonstrate their ability to produce high-quality students and enhance their reputation.

Rationalizing Funding : The Universities should demand money from the State governments as per their actual needs. This can help to ensure that grants are allocated to universities based on their actual requirements and performance.

Improving Efficiency : Universities may be encouraged to improve their efficiency and reduce wastage. This can be achieved through measures such as introducing performance-based funding, setting up financial management systems, and improving governance and accountability.

Promoting Public-Private Partnership : There is need of public-private partnerships (PPPs) to fund universities. PPPs can help universities to access private sector funding and expertise, while the private sector can be benefited from the research and innovation produced by universities. Companies can provide funding for research and development projects, infrastructure development, and scholarships. This funding can help universities in generating revenue and become less reliant on government grants.

Requiring Universities to Generate Own Revenue : There is requirement to generate their own revenue by the Universities for setting targets and incentivizing them to do so. This can encourage universities to explore new revenue streams and reduce their reliance on government grants.

By leveraging CSR, universities can generate revenue, enhance their research capabilities, and promote innovation and entrepreneurship. This can help them to become less reliant on government grants and achieve self-dependence. Additionally, it can provide opportunities for students to gain practical experience and connect with industry experts, enhancing their employability and competitiveness in the job market.

By adopting these strategies, universities in Hariyana can become self-reliant, enhance their reputation, and contribute to the country's economic and social development.

*****

TRAP CASE REPORT

घटक : कोल्हापूर

तक्रारदार : पुरुष ५७ वर्ष

आरोपी : (०१) हेमंत नाना कठरे, वय - ४६ वर्षे, पद - विभागीय सहसंचालक (उच्च शिक्षण), कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर, वर्ग ०१, सध्या रा.फ्लॅट नं.३०३, अंबाई डिफेन्स, राऊत कॉलनी, कोल्हापूर, मूळ रा.पाचवड, ता.खटाव, जि.सातारा

(०२) प्रवीण शिवाजी गुरव, वय - ३२ वर्षे, पद - उच्च श्रेणी स्टेनोग्राफर, वर्ग ०२ वरील नमूद कार्यालय, सध्या रा.शंकर आनंदा गुरव यांचे घरी भाड्याने पिरवाडी, ता.करवीर, जि.कोल्हापूर मूळ रा.महमंदापूर, ता.भुदरगड, जि.कोल्हापूर

(०३) अनिल दिनकर जोंग, वय - ३४ वर्षे, पद - कनिष्ठ लिपिक वर्ग ०३ (वरील नमूद कार्यालय) रा.राशिवडे, ता.राधानगरी, जि.कोल्हापूर

लाचेची मागणी : ५०,०००/- रु.

तडजोडी अंती लाच स्वीकारली : ३०,०००/- रु.

पडताळणी दिनांक : ०३.०७.२०२३, दि. ०४.०७.२०२३ व दि. ०५.०७.२०२३

सापळा दिनांक : ०५.०७.२०२३

कारण : तक्रारदार यांच्या शैक्षणिक संस्थे अंतर्गत नव्याने सुरू करण्यात येणाऱ्या दोन वेगवेगळ्या हॉटेल मॅनेजमेंट कोर्सेस करिता आवश्यक त्या सोयी सुविधा आहेत अगर कसे याची तपासणी करून प्रमाणपत्र देणेसाठी आलोसे ०२ यांनी आलोसे ०१ यांचेसाठी तक्रारदार यांचेकडे ५०,०००/- रू. ची लाच मागणी करून तडजोडी अंती ३०,०००/- रू. लाचेची मागणी करून लाच रक्कम आलोसे ०३ यांचेकडे देणेस सांगितले. त्यानंतर आलोसे क्रमांक ०१ यांनी आलोसे क्रमांक ०२ यांनी मागणी केलेली लाच रक्कम आलोसे ०३ यांच्याकडे देणेस सहमती दर्शवली. त्यानंतर आलोसे ०३ यांनी तक्रारदार यांचेकडून लाच रक्कम स्वीकारल्याने त्यांना रंगेहात पकडण्यात आले.

सापळा पथक : श्री. सरदार नाळे, पोलीस उपअधीक्षक, कोल्हापूर (मोबा.९६७३५०६५५५)* ASI - प्रकाश भंडारे, * पोहेकॉ/९८३/विकास माने,* पोहेकॉ/१४८०/सुनिल घोसाळकर,* पोकॉ/४७४/रुपेश माने, * पोकॉ/९०३/मयूर देसाई,* पोकॉ/२३६३/संदीप पवार* पोकॉ/२६०८/उदय पाटील,* ला. प्र. वि. कोल्हापूर*

मार्गदर्शन अधिकारी : (१) मा.श्री.अमोल तांबे, पोलीस अधीक्षक, लाप्रवि, पुणे (मोबा.९९२२१००७१२) (२) मा.श्रीमती शितल जानवे, अपर पोलीस अधीक्षक, लाप्रवि, पुणे (मोबा.९९२१८१०३५७) (३) मा.श्री.विजय चौधरी, अपर पोलीस अधीक्षक, लाप्रवि, पुणे (मोबा. ९६०७३२३२३२)

आलोसे यांचे सक्षम प्राधिकारी - मा.संचालक, (उच्च शिक्षण) म.रा. पुणे

सर्व नागरीकांना आवाहन करण्यात येते की, त्यांच्याकडे कोणत्याही शासकीय अधिकारी/कर्मचारी यांनी किंवा त्यांच्या वतीने खाजगी इसम (एजेंट) कोणतेही शासकीय काम करून देण्यासाठी कायदेशीर फी व्यतिरिक्त अन्य लाचेची मागणी करीत असल्यास तात्काळ आमच्याशी संपर्क साधावा.

(सरदार नाळे)

पोलीस उपअधीक्षक लाचलूचपत प्रतिबंधक विभाग, कोल्हापूर

मो.नं. ९६७३५०६५५५ (कार्यालयीन क्रमांक : ०२३१-२५४०९८९)

कोल्हापूर कार्यालय मेल आयडी (dyspacbkolapur@gmail.com) यावर सुद्धा आपण आपली तक्रार नोंदवू शकता. * टोल फ्रि क्र. १०६४ (आपण दिलेल्या तक्रारीबाबत आपलं नाव गुप्त ठेवण्यात येईल.)

*****

‘ते’ गेले आणि ‘हे’ आले !

विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर या पदाचा अतिरिक्त कार्यभार सोपविण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन : उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग

शासन आदेश क्रमांक : संकीर्ण-२०२३/प्र.क्र.८०/मशि-१
मंत्रालय विस्तार, मादाम कामा मार्ग,हुतात्मा
राजगुरू चौक, मुंबई - ४०००३२

दिनांक : ०४ मे, २०२३

वाचा : (१) शासन आदेश क्रमांक : संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.२७५/मशि-१, दिनांक १३.०१.२०२३ (२) शासन निर्णय क्रमांक : तक्रार-२०२३/प्र.क्र.२२/मशि-५, दिनांक १३.०४.२०२३

शासन आदेश

संदर्भाधीन क्रमांक १ येथील आदेशान्वये, डॉ.राजेसाहेब मारडकर, सहयोगी प्राध्यापक, वसंतराव नाईक शासकीय कला व समाज विज्ञान संस्था, नागपूर यांच्याकडे विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर या पदाचा अतिरिक्त कार्यभार तात्पुरत्या स्वरूपात सोपविण्यात आला होता.

२. **दै.पुण्यनगरी व दै.पुढारी या वर्तमान पत्राच्या दिनांक १३.०४.२०२३ रोजीच्या अंकामध्ये, प्राध्यापक भरती प्रक्रियेबाबत प्रसिद्ध झालेल्या बातमीची चौकशी** करण्यासाठी संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन निर्णयान्वये संचालक, तंत्र शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखालील द्विसदस्यीय चौकशी समिती गठीत करण्यात आली होती. सदर चौकशी समितीने त्यांच्या अहवालात, डॉ.मारडकर यांचे सहसंचालक म्हणून सहायक प्राध्यापकांच्या निवड प्रक्रियेवर योग्य पर्यवेक्षकीय नियंत्रण होण्याबाबतची शिफारस केली. **सदर शिफारस शासनाने मान्य केली असून, त्यानुसार डॉ.राजेसाहेब मारडकर यांच्याकडील विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर या पदाचा अतिरिक्त कार्यभार यान्वये संपुष्टात आणण्यात येत आहे.**

३. डॉ.राजेसाहेब मारडकर यांच्याकडील विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, कोल्हापूर विभाग, कोल्हापूर या पदाचा अतिरिक्त कार्यभार संपुष्टात आल्याने, **सदर पदाचा अतिरिक्त कार्यभार डॉ.हेमंत कठारे, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर यांच्याकडे पुढील आदेश होईपर्यंत तात्पुरत्या स्वरुपात सोपविण्यात येत आहे.**

४. उपरोक्त आदेशानुसार डॉ.मारडकर यांनी विभागीय सहसंचालक, उच्च शिक्षण, कोल्हापूर या पदाचा कार्यभार डॉ.कठरे यांच्याकडे सोपवून कार्यमुक्त व्हावे आणि त्यांनी त्यांच्या मूळ पदावर रुजू व्हावे. याबाबतचा अहवाल, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी शासनास सादर करावा.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(प्रताप पां.लुबाळ)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

NUTA BULLETIN (Official Journal of NAGPUR UNIVERSITY TEACHERS' ASSOCIATION) **EDITOR :** Prof. Vivek S. Deshmukh, Balaji Society, Yavatmal 445 001. **PUBLISHER :** Dr. Prakash Tayade , 55, “Aai” Dr. Punjabrao Deshmukh Colony, Near V.M.V. Campus, Amravati 444 604 Published at NUTA Bulletin Office, Shikshak Bhavan, Sant Gadge Baba Amravati University Campus, **Amravati- 444 602. PRINTED AT** Bokey Printers, Gandhi Nagar, Amravati. (M.S) **REGD NO**. MAHBIL/2001/4448 Postal Registration No. AMT/RNP/078/2021-23 (Uploaded on www.nuta.in on 18.07.2023) Price : Rs. Five / Name of the Posting office : **R.M.S. Amravati.** Date of Posting **: 01.08.2023**

If Undelivered , please return to : NUTA Bulletin Office, Shikshak Bhavan, Sant Gadge Baba Amravati University Campus, **Amravati- 444 602.**

To,...

....

....

....